

Erja Alalauri

**LAPSEN SAANNIN VAIKUTUKSET KORKEAKOULUOPISKELIJAVANHEM-
PIEN TALOUTEEN**

Opas tuoreiden opiskelijaperheiden taloudesta OSAKOlle

LAPSEN SAANNIN VAIKUTUKSET KORKEAKOULUOPISKELIJAVANHEM- PIEN TALOUTEEN

Opas tuoreiden opiskelijaperheiden taloudesta OSAKOlle

Erja Alalauri
Opinnäytetyö
Kevät 2019
Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Liiketalouden tutkinto-ohjelma, taloushallinto

Tekijä: Erja Alalauri

Opinnäytetyön nimi: Lapsen saannin vaikutukset korkeakouluopiskelijavanhempien talouteen

Työn ohjaaja: Erkki Raudaskoski

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2019

Sivumäärä: 59 + 4

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on selvittää, miten lapsen saanti korkeakouluopintojen aikana vaikuttaa korkeakouluopiskelijoiden talouteen niin välittömästi kuin välillisestikin. Työn tavoite on määrittellä mahdollisimman kattavasti yleisimmät Kansaneläkelaitoksen myöntämät etuudet, joihin korkeakouluopiskelijavanhemmat ovat oikeutettuja ja perehtyä havainnollistavien laskuesimerkkien avulla siihen, miten nämä käytännössä vaikuttavat esimerkkiperheiden talouteen. Opinnäytetyön teoriaosuuden pohjalta laaditaan käytännönläheinen opas aiheesta työn toimeksiantajalle Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijakunta OSAKOlle.

Opinnäytetyön tietoperusta koostuu pääasiassa Kansaneläkelaitoksen myöntämien keskeisten etuuksien määrittelemisestä korkeakouluopiskelijavanhempien näkökulmasta sekä muista heitä mahdollisesti koskevista etuuksista. Tietoperustassa on myös käsitelty korkeakouluopintojen aikana lapsen saannin vaikutuksia muun muassa opiskelijan opinto-oikeuden kulumiseen, opintolainavähennykseen sekä -hyvitykseen, opintotuen tulovalvontaan, etuuksien verotukseen ja eläkkeen karttumiseen vanhempainpäiväraha-kausilla. Päälähteenä työssä on käytetty Kansaneläkelaitoksen ohjeistuksia. Näiden lisäksi lähteinä on hyödynnetty aiheeseen liittyviä lakeja, internet -lähteitä sekä opiskelu- ja kulttuuriministeriön selvityksiä.

Opinnäytetyö on tutkimuksen sijaan toiminnallinen kehittämistyö, jossa keskitytään kokoamaan lähinnä jo olemassa olevasta materiaalista mahdollisimman kattava ja selkeä opas toimeksiantajalle. Opinnäytetyössä on hyödynnetty laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Oppaan on tarkoitus tulla erityisesti Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijakunnan jäsenten sekä mahdollisesti muiden asiasta kiinnostuneiden käyttöön.

Asiasanat: korkeakouluopiskelijavanhemmat, lapsiperheet, sosiaalietuudet, perhevapaakorvaukset, opas

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree program in Business Economics, option of Financial Administration

Author: Erja Alalauri

Title of thesis: How getting a child during higher education affects the economy of college students

Supervisor: Erkki Raudaskoski

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2019 Number of pages: 59 + 4

The purpose of this thesis is to find out, how getting a child during higher education affects the economy of college students. This thesis aims to define, as broadly as possible, the most common social benefits for which a student in a higher education institution is entitled. Based on the theoretical part of the thesis, a practical guide will be prepared on the topic to the client for this thesis which is the Student Union of Oulu University of Applied Sciences i.e. OSAKO.

The knowledge base of the thesis consists mainly of defining the key benefits granted by the Social Insurance Institution from the point of view of the parents of higher education students and other possible benefits for them. The knowledge base also covers the effects of having a child during university studies, such as the student's study right, student loan reduction and credit, income support for study aid, taxation of benefits, and pension accumulation during parental benefit periods. The main source of the work is the guidelines of the Kansaneläkelaitos. In addition, sources such as related laws, internet sources and studies by the Ministry of Education and Culture have been used as well.

The thesis is a functional development work that focuses on compiling the most comprehensive and clear guide for the client, mainly from existing material. The thesis uses a qualitative research method. The guide is intended to be used especially by members of the Student Union of the University of Oulu and possibly other interested parties.

Keywords: college student parents, families with children, social security benefits, family allowances, guide

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	PERHEELLISTEN KORKEAKOULUOPISKELIJOIDEN KESKEISET ETUUDET	9
2.1	Opintotuki ja opintotuen huoltajakorotus.....	10
2.2	Yleinen asumistuki	11
2.3	Äitiysavustus	14
2.4	Äitiys- ja vanhempainrahat	14
2.4.1	Äitiys- ja erityisäitiysraha.....	14
2.4.2	Isyysraha.....	15
2.4.3	Vanhempainraha ja osittainen vanhempainraha	16
2.4.4	Vanhempainpäivärahojen määrä ja laskenta	17
2.5	Lasten hoidon tuet.....	19
2.5.1	Kotihoidon tuki	20
2.5.2	Yksityisen hoidon tuki	22
2.6	Lapsilisä	24
3	MUUT MAHDOLLISET KORKEAKOULUOPISKELIJAPERHEIDEN ETUUDET	26
3.1	Joustava hoitoraha ja osittainen hoitoraha	26
3.2	Toimeentulotuki	28
3.3	Elatustuki.....	29
3.4	Opintolainan korkoavustus	30
4	LAPSEN SAAMINEN KORKEAKOULUOPINTOJEN AIKANA	32
4.1	Opinto-oikeuden kuluminen äitiys- ja vanhempainpäivärahakausilla.....	32
4.2	Vaikutus opintolainavähennykseen ja -hyvitykseen.....	33
4.3	Opintotuen tulovalvonta ja sosiaalietuuksien verotus	35
4.4	Eläkkeen karttumisen vanhempainpäiväraha-ajoilta	37
5	ESIMERKKILASKELMIA LAPSEN SAANNIN VAIKUTUKSESTA KORKEAKOULU- OPISKELIJAN TALOUTEEN	39
5.1	ESIMERKKI 1: Kahden korkeakouluopiskelijan tulot ennen ja jälkeen lapsen saannin.....	40
5.2	ESIMERKKI 2: Yksin asuvan korkeakouluopiskelijan tulot ennen ja jälkeen lapsen saannin.....	43

5.3	ESIMERKKI 3: Korkeakouluopiskelijan ja päätoimisessa työsuhteessa olevan pariskunnan tulot ennen ja jälkeen lapsen saannin	46
6	OPPAAN LAATIMINEN	49
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	52
	LÄHTEET	54
	LIITTEET	60

1 JOHDANTO

Saadessani ensimmäisen lapseni ammattikorkeakouluopintojeni aikana huomasin, ettei kaiken mahdollisen tiedon saaminen korkeakouluopiskelijavanhempien etuuksista ollut aivan yksinkertaista. Löysin helposti tietoa perhevapaista ja -etuuksista työsuhteessa olevan näkökulmasta, mutten niinkään korkeakouluopiskelijan näkökulmasta. Entistä hankalampaa tiedon hankkimisesta teki se, että olin yhtäaikaan sekä työsuhteessa että päätoiminen opiskelija. Tämä pisti minut ajattelemaan, kuinka kätevää olisi, jos tärkeimmät tiedot tuoreiden opiskelijaperheiden taloudellisista kysymyksistä saisi kerättyä yksien kansien sisään. Näin syntyi ajatus tuoreiden korkeakouluopiskelijaperheiden taloutta käsittelevästä oppaasta.

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on siis selvittää konkreettisesti, miten lapsen saanti korkeakouluopintojen aikana vaikuttaa korkeakouluopiskelijoiden talouteen niin välittömästi kuin välillisestikin. Työn tavoite on määritellä mahdollisimman kattavasti yleisimmät etuudet, joihin korkeakouluopiskelijavanhemmat ovat oikeutettuja ja perehtyä havainnollistavien laskuesimerkkien avulla siihen, miten nämä käytännössä vaikuttavat esimerkkiperheiden talouteen. Työn tärkeimpänä tuotoksena syntyy käytännönläheinen opas yllä mainituista asioista Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijakunta OSAKOlle, joka on opiskelijoiden yhteinen, poliittisesti sitoutumaton edunvalvonta- ja palvelujärjestö. OSAKOn tärkein tehtävä on valvoa ja ajaa Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijoiden etua. (OSAKO 2018, viitattu 26.9.2018.)

Opinnäytetyö on tutkimuksen sijaan toiminnallinen kehittämistyö, jossa keskitytään kokoamaan lähinnä jo olemassa olevasta materiaalista mahdollisimman kattava ja selkeä opas toimeksiantajalle. Opinnäytetyössä on hyödynnetty laadullista eli kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Työ keskittyy lähinnä tuoreisiin ammattikorkeakouluopiskelijavanhempiin, sillä opas on tarkoitettu OSAKOn jäsenille, jotka ovat ammattikorkeakouluopiskelijoita. Näin ollen ammattikorkeakouluopiskelijan näkökulmasta tehty opas palvelee parhaiten työn toimeksiantajaa. Opinnäytetyöstä on rajattu ulkopuolelle adoptioon, sateenkaariperheisiin sekä sairaan lapsen hoitoon liittyvät etuudet. Tärkeimmät tutkimusongelmat opinnäytetyössäni ovat seuraavat:

1. Miten lapsen saaminen korkeakouluopintojen aikana vaikuttaa opiskelijavanhempien talouteen?

2. Mihin sosiaalietuuksiin korkeakouluopiskelijavanhemmat ovat oikeutettuja ja miten työskentely/opiskelu vaikuttaa näihin etuuksiin?
3. Miten perheellistyminen vaikuttaa välillisesti korkeakouluopiskelijoiden talouteen eli miten se vaikuttaa esimerkiksi opintolainahyvitykseen/-vähennykseen, opinto-oikeuden kulumiseen ja eläkkeiden kertymiseen?

Opinnäytetyön tietoperusta koostuu pääasiassa Kansaneläkelaitoksen myöntämien keskeisten etuuksien määrittelemisestä korkeakouluopiskelijavanhempien näkökulmasta sekä muista heitä mahdollisesti koskevista etuuksista. Tietoperustassa on myös käsitelty korkeakouluopintojen aikana lapsen saannin vaikutuksia muun muassa opiskelijan opinto-oikeuden kulumiseen, opintolainavähennykseen tai -hyvitykseen, opintotuen tulovalvontaan ja etuuksien verotukseen sekä eläkkeen karttumiseen vanhempainpäivärahakausilla. Päälähteenä työssä on käytetty Kansaneläkelaitoksen ohjeistuksia. Lisäksi lähteinä on hyödynnetty aiheeseen liittyviä lakeja, internet -lähteitä sekä opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksiä.

2 PERHEELLISTEN KORKEKOULUOPISKELIJOIDEN KESKEISET ETUUDET

Syntyvyys on ollut selvässä laskussa Suomessa jo seitsemän vuoden ajan. Tämän ajatellaan johuvan suurelta osin siitä, että vanhemmuutta lykätään yhä myöhemmäksi. Opiskeluvuodet, huoli asemasta työmarkkinoilla ja pidentyneen nuoruuden kulttuuri vaikuttavat perheellistymisen ajankohtaan. Vanhemmuuden ajoittumisessa on lisäksi suuria, jopa kymmenen vuoden eroja koulutusryhmien välillä. Korkeintaan perusasteen koulutuksen saaneet naiset saavat ensimmäisen lapsensa keskimäärin noin 23-vuotiaana, keskiasteen koulutuksen saaneet naiset noin 27-vuotiaana, alemman korkea-asteen opinnot suorittaneet naiset noin 30-vuotiaana, ja ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet noin 32-vuotiaana. (Berg, Miettinen, Rotkirch & Tammissalo 2017, 9, 52.)

Suomalaisten äidiksi tulon ihanneikä keskiarvo vaihtelee 26 ja 28 ikävuoden välillä koulutustason mukaan, ja isäksi tulon ihanneikä vastaavasti 28 ja 33 ikävuoden välillä. Näin ollen korkeasti koulutetut saavat todellisuudessa ensimmäisen lapsensa usein selvästi myöhemmin kuin mitä he pitävät ihanteellisena. Tämän ryhmän kohdalla opintojen ja perheen yhteensovittamisen tukeminen voisi ehkä edistää toiveiden mukaista perheellistymistä. (Berg, Miettinen, Rotkirch & Tammissalo 2017, 12.)

Eurostudent VI -opiskelijatutkimuksen mukaan ammattikorkeakoulujen opiskelijoista noin 21 prosentilla on lapsia ja yliopisto-opiskelijoista lapsia on noin 13 prosentilla. (Ahti-Miettinen, Moisio, Potila, Myy-Martikainen & Virtanen 2017, 11). Näin ollen perheelliset korkeakouluopiskelijat luovat merkittävän ryhmän korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa. Perheen perustaminen ja lapsen saaminen opiskeluaikana merkitsee usein kuitenkin taloudellisia rasitteita, joita ei usein pelkällä opintotuelle pystytä kattamaan. Taloudellisesti hankalaa on erityisesti yksinhuoltajalla ja silloin, kun molemmat vanhemmat opiskelevat (Opiskelijaperheet ja opintotuki -työryhmä 2009, 8.) Vanhemmuuden ja opiskelun yhteensovittaminen onkin merkittävä aihe yhteiskunnallisesti, sillä ihmisille tulisi mahdollistaa lapsen saanti eri elämäntilanteissa.

Perheellisen korkeakouluopiskelijan etuudet kostuvat pääosin opintotuesta, opintotuen huoltajakorotuksesta ja mahdollisesti yleisestä asumistuesta. Koulutusrahaston tietyin ehdoin myöntämää aikuiskoulutustukea ei puolestaan voi saada äitis-, isyys- tai vanhempainrahakaudella eikä hoitopaalla (Koulutusrahasto 2015, viitattu 20.6.2018; Koulutusrahasto 2017, viitattu 20.6.2018). Siksi kyseistä tukea ei ole käsitelty tässä työssä sen tarkemmin.

Tuoreet opiskelijavanhemmat ovat oikeutettuja yllä mainittujen tukien lisäksi äitiysavustukseen, lapsilisiin ja vanhempainpäivärahoihin, jotka ovat Kelan maksamia tukia. Päivärahoilla pyritään takaamaan vanhemmille aikaa ja mahdollisuuksia keskittyä lapsen tarpeisiin ja ne koostuvat äitiys-, erityisäitiys, isyys- ja vanhempainrahoista sekä osittaisesta vanhempainrahasta. Opiskelijavanhemmat saavat myös muiden vanhempien tapaan tukea lasten hoidon järjestämiseen.

2.1 Opintotuki ja opintotuen huoltajakorotus

Täysi-ikäisen korkeakouluopiskelijan, jolla on huolettavanaan alaikäisiä lapsia, opintotuki koostuu pääsääntöisesti opintorahasta ja siihen kuuluvasta huoltajakorotuksesta sekä opintolainan valtionehtakauksesta (Opintotukilaki 65/1994 2 §, 11 §). Opintorahan määrä kuukaudessa on Opintotukilain 12 §:n mukaisesti opintorahan huoltajakorotukseen oikeutetulle opiskelijalle yhteensä 325,28 euroa sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka kuluessa opiskelijasta on tullut alaikäisen lapsen huoltaja.

Edellä mainittuun opintorahaan sisältyy huoltajakorotus, joka on 75 euron suuruinen. Huoltajakorotus on aina huoltajakohtainen, jolloin sen voi saada molemmat lasta huoltavat vanhemmat tai muut huoltajat yhtäaikaa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017, viitattu 13.6.2018.) Lasten lukumäärä ja se, kenen luona lapsi asuu, eivät vaikuta huoltajakorotukseen. Huoltajakorotusta ei voi itse hakea, vaan Kansaneläkelaitos myöntää korotuksen automaattisesti, kun tieto huoltajuudesta on väestörekisterijärjestelmässä (Kansaneläkelaitos 2018a, viitattu 13.6.2018).

Opintolainan valtionehtakauksen määrä tukikuukautta kohden on korkeakouluopiskelijavanhemmilla 650 euroa (Opintotukilaki 65/1994 16 §). Opintolainan valtionehtakauksen määrään ei vaikuta alaikäisen lapsen huollettavuus.

Jotta opiskelijavanhempä voi nostaa opintotukea, täytyy hänen opiskella päätoimisesti ja edistyä opinnoissaan riittävästi. Korkeakouluopinnoissa opinnot edistyvät riittävästi, jos tukikuukautta kohti suorittaa keskimäärin vähintään 5 opintopistettä ja jokaisen lukuvuoden aikana 20 opintopisteen vähimmäissuoritusvaatimuksen. Nostettujen tukikuukausien määrä ei vaikuta vähimmäissuoritusvaatimukseen. Vaikka opiskelija nostaisi opintojen aikana opintotukea vain yhdeltä kuukaudelta, täytyy hänen suorittaa vähintään 20 opintopistettä. Vähimmäissuoritusvaatimus ei koske kevätlu-

kukaudella (1.1.–31.7.) alkavan koulutuksen ensimmäistä lukuvuotta eikä myöskään sitä lukuvuotta, jonka kevätlukukauden aikana opiskelija on suorittanut korkeakoulututkinnon. (Kansaneläkelaitos 2018b, viitattu 16.6.2018).

Jos opintopisteitä ei kerry tarpeeksi, opiskelija saa selvityskirjeen. Tällöin hän voi antaa opintotukilautakunnalle selvityksen opintojen edistymisestä. Opintotuki voidaan tämän jälkeen lakkauttaa tai myöntää määräajalle. Jos opiskelijalla on jokin hyväksyttävä syy opintojen hidastumiselle, maksamista voidaan mahdollisesti jatkaa. Hyväksyttävänä syynä voidaan pitää esimerkiksi sitä, että korkeakouluopiskelija on keskeyttänyt opintonsa lapsen syntymän vuoksi. Opintotuen maksamista voidaan jatkaa, jos opiskelija on alkanut saada vanhempainpäivärahaa tammikuussa, ja se on jatkunut kevätlukukauden ajan tai hän on saanut vanhempainpäivärahaa syyslukukauden, ja se on päättynyt kevätlukukauden aikana. (Kansaneläkelaitos 2018b, viitattu 16.6.2018).

Opintotuen enimmäistukiaika riippuu tutkinnon laajuudesta ja siitä, milloin ensimmäiset korkeakouluopinnot on aloitettu läsnä olevana opiskelijana (Kansaneläkelaitos 2016a, viitattu 16.6.2018). Korkeakouluopintoihin tarkoitettua opintotukiaikaa voidaan pidentää enintään yhdeksän kuukautta, jos opiskelija osoittaa opintojen viivästymisen aiheutuneen opintojen edistymiseen merkittävästi vaikuttaneesta sairaudesta tai muusta syystä (Opintotukilaki 65/1994 7.1 §). Muu syy voi olla esimerkiksi sairaan lapsen hoitaminen, mutta tukiaikaa ei voi pidentää esimerkiksi oman lapsen syntymän takia.

2.2 Yleinen asumistuki

Yleistä asumistukea voidaan maksaa pienituloiselle ruokakunnalle eli samassa asunnossa pysyvästi asuville henkilöille asumismenojen helpottamiseksi. Tukea voidaan maksaa vuokra-asunnossa, asumisoikeusasunnossa, osaomistusasunnossa ja omistusasunnossa asuville. Asunnon on sijaittava Suomessa ja oltava asumiskunnossa. (Kansaneläkelaitos 2018c, viitattu 25.6.2018.)

Opiskelijat siirtyivät yleisen asumistuen piiriin 1.8.2017 alkaen, vaikkakin perheelliset opiskelijat ovat kuuluneet yleisen asumistuen piiriin jo tätä aikaisemmin. Opiskelijat saavat yleistä asumistukea samoin ehdoin kuin muutkin. Tukea myönnettäessä ei siis huomioida opiskelukuukausia tai opintotuen enimmäisaikoja. Asumistuki ei vaikuta opintotuen saamiseen, eikä sitä huomioida tulona opintotuessa. (Kansaneläkelaitos 2018c, viitattu 25.6.2018.)

Yleistä asumistukea sai 31.12.2017 yhteensä 10 000 Suomessa opiskelevaa lapsiperhettä, joista kahden huoltajan perheitä oli 5 113 ja yhden huoltajan perheitä 4 887. Keskimääräinen asumistuki oli kahden huoltajan perheissä 421,45 euroa ja yhden huoltajan perheessä 469,93 euroa. (Mikkola 2018, 42.)

Ruokakunnalle maksettava asumistuki voi olla korkeintaan 80 % hyväksyttävien asumismenojen ja perusomavastuun erotuksesta. Asumistuen laskukaava on siis $0,8 \times$ (hyväksyttävät asumismenot – perusomavastuu) (Kansaneläkelaitos 2017a, viitattu 2.8.2018). Asumistukea ei makseta kaikista asumismenoista, vaan Laki yleisestä asumistuesta määrittelee 9 §:ssa hyväksyttävät asumismenot, joille on asetettu enimmäismäärät.

Jos hyväksyttävät asumismenot ylittävät enimmäisasumismenot, tuen määrä lasketaan enimmäisasumismenojen mukaan. Enimmäisasumismenoihin vaikuttavat asunnossa asuvien aikuisten ja lasten lukumäärä sekä asunnon sijaintikunta. Asumismenoiksi hyväksytään asunnon vuokra, hoito- ja rahoitusvastike, lämmitys- ja vesimaksut, oman omakotitalon hoitomenot sekä osa henkilökohtaisten asuntolainojen kuukausittaisista koroista. (Kansaneläkelaitos 2018d, 3.)

Taulukko 1 havainnoi vuonna 2019 hyväksyttävät enimmäisasumismenot ruokakunnan koon ja asumiskunnan mukaan. I kuntaryhmään kuuluu Helsinki ja II kuntaryhmään Espoo, Kauniainen ja Vantaa. III kuntaryhmään kuuluvat Hyvinkää, Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Järvenpää, Kaajaani, Kerava, Kirkkonummi, Kouvola, Kuopio, Lahti, Lappeenranta, Lohja, Mikkeli, Nokia, Nurmijärvi, Oulu, Pori, Porvoo, Raisio, Riihimäki, Rovaniemi, Seinäjoki, Sipoo, Siuntio, Tampere, Turku, Tuusula, Vaasa sekä Vihti. IV kuntaryhmään kuuluvat Suomen muut kunnat. Ahvenanmaan kunnissa enimmäisasumismenot ovat määritelty erikseen. (Kansaneläkelaitos 2018e, viitattu 30.6.2018.)

TAULUKKO 1. Vuoden 2019 yleisen asumistuen hyväksyttävät enimmäisasumismenot ruokakunnan koon ja asumiskunnan mukaan (Kansaneläkelaitos 2019a, viitattu 1.1.2019)

Ruokakunnan koko henkilöinä	I kuntaryhmä, €/kk	II kuntaryhmä, €/kk	III kuntaryhmä, €/kk	IV kuntaryhmä, €/kk
1	516	499	396	349
2	746	717	579	509
3	951	903	734	651
4	1 111	1 054	869	775
+ jokainen seuraava lisähenkilö	139	132	119	114

Ruokakunnan tulot vaikuttavat myös asumistuen määrään ja ne otetaan huomioon bruttomääräisinä. Jokaisen ruokakuntaan kuuluvan henkilön palkkatulosta, elinkeinotoiminnan tulosta tai maatalouden tulosta tehdään aina 300 euron ansiotulovähennys. Tiettyjä sosiaalietuuksia ei lueta tuloksi esimerkiksi lapsilisä, äitiysavustus ja toimeentulotuki. Myöskään omaisuudesta ei lasketa tuloa. (Kansaneläkelaitos 2019b, viitattu 1.1.2019.)

Hyväksyttävistä asumismenoista vähennetään aina perusomavastuuosuus. Perusomavastuun suuruus määräytyy ruokakunnan tulojen sekä ruokakuntaan kuuluvien aikuisten ja lasten lukumäärän mukaan. Jos perusomavastuu on alle 10 euroa, sitä ei oteta huomioon. Perusomavastuu lasketaan kaavasta (1) (www.kela.fi/perusomavastuu)

$$0,42 \times [T - (597 + 99 \times A + 221 \times L)]$$

missä

T = Ruokakunnan yhteenlasketut tulot

A = Aikuisten lukumäärä

L = lasten lukumäärä

597 euroa on vakiomäärä

2.3 Äitiysavustus

Äitiysavustus on kansaneläkelaitoksen myöntämä etuus vakituisesti Suomessa asuvalle tai Suomen sosiaaliturvan piiriin kuuluvalla naisella, jonka raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää. Avustuksen saamisen edellytyksenä on, että odottava äiti on ennen raskautensa neljännen kuukauden päättymistä käynyt terveystarkastuksessa terveyskeskuksessa tai lääkärin vastaanotolla. Avustusta haetaan viimeistään 2 kuukautta ennen laskettua synnytysaikaa kansaneläkelaitoksen internetsivuilta tai toimistosta. (Äitiysavustuslaki 477/1993 2 §, 8 §)

Äitiysavustus voidaan suorittaa joko äitiyspakkauksena tai rahasummana (Äitiysavustuslaki 65/1994 7 §). 1.6.2018 lähtien äitiysavustuksen veroton rahasumma on yhdestä lapsesta 170 euroa. Monikkoperheet saavat moninkertaisen äitiysavustuksen eli esimerkiksi kaksosista saa kolme äitiysavustusta ja kolmosista kuusi avustusta. Perheet, joihin syntyy useampi lapsi samanaikaisesti, voivat itse päättää, millaisen yhdistelmän äitiysavustuksia he haluavat. He voivat ottaa äitiysavustuksia sekä pakkauksina että rahana. (Kansaneläkelaitos 2017b, viitattu 4.7.2018.)

Äitiyspakkauksessa on pääosin vauvan vaatteita ja hoitotarvikkeita. Äitiyspakkausta uudistetaan vuosittain muun muassa asiakaspalautteen perusteella. Tuotevalikoima säilyy pitkälti samanlaisena, mutta esimerkiksi tekstiilien värit ja kuosit vaihtelevat ja pakkaukseen valitaan myös täysin uusia tuotteita. (Kansaneläkelaitos 2017b, viitattu 4.7.2018.)

2.4 Äitiys- ja vanhempainrahat

Myös opiskelevilla vanhemmilla on oikeus Sairausvakuutuslain 1224/2004 mukaiseen äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaan, vaikka heillä ei ole työsopimuslakiin perustuvia virallisia perhevapaita eli äitiys-, erityisäitiys-, isyys ja vanhempainvapaita opinnoistaan niin kuin työsuhteessa olevilla henkilöillä.

2.4.1 Äitiys- ja erityisäitiysraha

Odottava äiti on oikeutettu äitiysrahaan, jos raskaus on kestänyt vähintään 154 päivää ja hän on asunut Suomessa 180 päivää välittömästi ennen laskettua synnytysaikaa. Oikeus äitiysrahaan alkaa aikaisintaan 50 arkipäivää ja viimeistään 30 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa. Äiti voi

valita itse, milloin hän aloittaa tänä aikana äitiysrahakauden. Äitiysrahakauden aikana voi opiskella sekä työskennellä. Jos äiti opiskelee päätoimisesti ja samalla saa opintotukea, maksetaan hänelle äitiyspäivärahaa vähimmäismäärä. Myös työskentelypäiviltä maksetaan vähimmäismäärä äitiysrahaa. Jos äiti ei nosta opintotukea eikä työskentele, äitiysraha maksetaan täysmääräisenä. (Kansaneläkelaitos 2018f, viitattu 4.7.2018.)

Jos äitiysrahaa maksetaan varhennetusti eli 50–31 arkipäivää ennen laskettua synnytysaikaa, edellytetään, ettei äiti ole ansiotyössä tai opiskele päätoimisesti samanaikaisesti. Äitiysrahakausi päättyy, kun äitiysrahaa on maksettu 105 arkipäivää eli noin 4 kuukautta. Arkipäiviä ovat päivät maanantaista lauantaihin pois lukien arkipyhät. (Kansaneläkelaitos 2018f, viitattu 4.7.2018.)

Jos lapsi syntyy ennenaikaisesti, äitiysrahaa saa heti syntymää seuraavasta arkipäivästä alkaen. Äitiysrahan jälkeen maksettavaa vanhempainrahaa taas maksetaan tällöin normaalia pidempään. Äitiysrahaa maksetaan myös silloin, kun raskaus on keskeytetty 154 päivän jälkeen. Myös isällä on tällöin oikeus isyyssrahaan enintään 18 arkipäivältä keskeytyksen jälkeen äidin äitiysvapaan aikana. (Kansaneläkelaitos 2018f, viitattu 4.7.2018; Kansaneläkelaitos 2019c., viitattu 1.1.2019)

Eritysisäitiysrahan tarkoituksena on puolestaan turvata raskaana olevan naisen ja sikiön terveyttä. Raskaana oleva nainen voi saada erityisäitiysrahaa, jos hänen työtehtävänsä tai työolosuhteet vaarantavat hänen tai sikiön terveyden. Eritysisäitiysraha on ansionmenetykskorvausta työkykyiselle työntekijälle. Näin ollen päätoiminen opiskelija, joka ei ole työsuhteessa, ei ole oikeutettu erityisäitiysrahaan. Kuitenkin työssäkäyvällä opiskelijalla voi olla oikeus erityisäitiysrahaan, jos hän ei saa opintorahaa ja muut erityisäitiysrahan saamisen edellytykset täyttyvät. Opiskelijalle voi syntyä oikeus erityisäitiysrahaan myös esimerkiksi työharjoittelun osalta. (Kansaneläkelaitos 2018g, 1, 22.)

2.4.2 Isyyssraha

Isyyssrahankauden eli niin sanotun isyyssvapaan tarkoitus on edistää isän osallistumista lapsen hoitoon ja tukea isän ja lapsen välisen suhteen kehitystä. Isyyssrahakausi on vuonna 2019 tavallisesti enintään 54 arkipäivää eli noin yhdeksän viikkoa. Monikkoperheiden isille myönnetään 1.4.2019 alkaen isyyssraha pidennettynä. Pidennyspäivien määrä riippuu samalla kertaa syntyneiden lasten lukumäärästä niin, että pidennys on aina yhtä useammasta lapsesta 18 arkipäivää. Enintään isyyssrahapäiviä olisi 105, joka vastaa äitiysrahapäivien määrää. (Kansaneläkelaitos 2018h, viitattu

6.7.2018; Kansaneläkelaitos 2019c, viitattu 1.1.2019; Sosiaali- ja terveysministeriö 2018, viitattu 17.10.2018.)

Isyysrahakaudesta isä voi käyttää yhtä aikaa äidin kanssa valintansa mukaan 1-18 arkipäivää sinä aikana, jolloin äiti saa äitiys- tai vanhempainrahaa. Loput isyysrahapäivät isä voi pitää sen jälkeen, kun vanhempainrahan saaminen on loppunut. Isän vapaita ei voida siirtää lapsen äidille. Lapsesta yksin huolehtivalle äidille myönnetään kuitenkin 1.4.2019 lähtien oikeus isyysrahaa vastaaviin vanhempainpäivärahopäiviin. (Kansaneläkelaitos 2018h, viitattu 6.7.2018; Kansaneläkelaitos 2019c, viitattu 1.1.2019; Sosiaali- ja terveysministeriö 2018, viitattu 17.10.2018.)

Isyysvapaan voi aloittaa heti lapsen synnyttyä tai sen voi halutessaan käyttää vasta äitiys- ja vanhempainrahakauden jälkeen. Isyysvapaata voi pitää kerralla tai jakaa sen jaksoihin. Isyysvapaasta äidin kanssa yhtäaikaisesti pidettävät 1–18 arkipäivää voidaan jakaa enintään neljään jaksoon ja vanhempainrahakauden jälkeisen isyysvapaan voi jakaa enintään kahteen jaksoon. Jos isä esimerkiksi hakee vanhempainrahakauden jälkeistä isyysrahaa maanantaista perjantaihin ja seuraavalla viikolla uudelleen maanantaista perjantaihin, on isä käyttänyt molemmat kaksi jaksoa, vaikka ei ole käyttänyt kaikkia päiviä. Isyysvapaa on pidettävä ennen kuin lapsi täyttää kaksi vuotta. (Kansaneläkelaitos 2018h, viitattu 6.7.2018.)

Isällä on oikeus isyysrahaan, jos hänen voidaan katsoa opintotukilain mukaisesta opintorahan saamisesta huolimatta osallistuvan lapsensa hoitoon eikä hän opiskele päätoimisesti isyysrahajakson aikana. Isyysrahahakemuksessa voi selvittää, kuinka isä aikoo suorittaa opintojaan isyysvapaan aikana. Isyysraha maksetaan opintorahaa saavalle opiskelijalle vähimmäismääräisenä. (Kansaneläkelaitos 2018h, viitattu 6.7.2018.)

2.4.3 Vanhempainraha ja osittainen vanhempainraha

Vanhempainrahakauden eli vanhempainvapaan voivat käyttää molemmat vanhemmat heti äitiysrahakauden jälkeen. Kela maksaa vanhempainvapaan ajalta vanhempainrahaa 158 arkipäivää eli noin puoli vuotta. Arkipäivät ovat päivät maanantaista lauantaihin pois lukien arkipyhät. Lapsi on yleensä noin 9 kuukauden ikäinen, kun vanhempainrahakausi päättyy. Jos perhe saa seuraavan lapsen vanhempainrahakauden aikana ja saa tästä äitiys- tai isyysrahaa, vanhempainrahakausi päättyy aikaisemmin. (Kansaneläkelaitos 2018i, viitattu 10.7.2018.)

Vanhempainrahaa maksetaan yli 158 arkipäivää, jos lapsi on syntynyt ennen äitiysrahan alkamista. Tällöin vanhempainrahaa maksetaan lisää niin monta arkipäivää kuin äidin äitiysrahakausi aikaisui. Lisäksi Lapsesta yksin huolehtivalle äidille myönnetään oikeus isyysrahaa vastaaviin vanhempainpäivärahopäiviin 1.4.2019 lähtien. (Kansaneläkelaitos 2018i, viitattu 10.7.2018; Kansaneläkelaitos 2019c, viitattu 1.1.2019; Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2018, viitattu 17.10.2018.)

Vanhemmat voivat sopia keskenään vapaasti vanhempainvapaan käytöstä. He voivat jakaa vanhempainrahakauden, tai vaihtoehtoisesti vanhempainvapaalle voi jäädä vain toinen vanhemmista. Vanhemmat eivät kuitenkaan voi olla yhtä aikaa vanhempainvapaalla (poikkeuksena monikkoperheet). Kumpikin vanhempi voi jakaa vanhempainrahakautensa enintään kahteen jaksoon. (Kansaneläkelaitos 2018i, viitattu 10.7.2018.)

Vanhemmat voivat myös tehdä osa-aikatyötä ja hoitaa lasta vuorotellen. Tältä ajalta Kela maksaa osittaista vanhempainrahaa kummallekin vanhemmalle. Edellytyksenä tälle on, että molemmat vanhemmat tekevät työnantajinsa kanssa sopimuksen osa-aikatyöstä vanhempainrahakaudella vähintään yhtäjaksoiseksi 2 kuukaudeksi kerrallaan ja lyhentävät työaikaansa tänä aikana niin, että työaika ja palkka ovat 40–60 % kokoaikaisesta työajasta ja palkasta. Vastaavalla tavalla myös yrittäjä voi jäädä osittaiselle vanhempainvapaalle. Yksinhuoltaja tai opiskelija eivät voi kuitenkaan saada osittaista vanhempainrahaa. (Kansaneläkelaitos 2018i, viitattu 10.7.2018.)

Äiti ja isä voivat työskennellä vanhempainvapaan aikana, mutta vanhempainraha maksetaan tällöin työskentelyn ajalta vähimmäismääräisenä. Työskentely sunnuntaina tai arkipäivinä ei kuitenkaan vaikuta vanhempainrahaan. Jos vanhempainrahaa saava opiskelee päätoimisesti ja saa opintotukea, maksetaan vanhempainraha hänelle vähimmäismääräisenä opintotuen lisäksi. Jos vanhempi ei nosta opintukea, hänelle maksetaan vanhempainraha tavalliseen tapaan täysimääräisenä. (Kansaneläkelaitos 2018i, viitattu 10.7.2018.)

2.4.4 Vanhempainpäivärahojen määrä ja laskenta

Vanhempainpäivärahojen eli äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainrahan määrä lasketaan kaikki samalla tavalla ja niiden perusteena käytetään yleensä edellisenä vuonna verotuksessa vah-

vistettuja työtuloja ansiotulosta tehtyjen vähennysten jälkeen. Verovuoden työtulo tarkoittaa palkansaajalla sitä ansiotuloa, josta on jo vähennetty kaikki verotuksessa hyväksytyt vähennykset, kuten esimerkiksi tulonhankkimiskulut (tulonhankkimisvähennys), vakuutusmaksuvähennys (päiväraha-, työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksu), omavastuun jälkeen hyväksytyt matkakulut sekä ammattiyhdistyksen tai työttömyyskassan jäsenmaksut. Jos työtuloja ei ole, vanhempainpäivärahat maksetaan yleensä vähimmäismääräisenä. Vähimmäispäiväraha oli 2018 vuonna 24,64 euroa arkipäivältä. Hallitus korotti vähimmäismääräisiä päivärahoja vuoden 2019 alusta alkaen työmarkkinatukea vastaavalle tasolle eli 27,86 euroon arkipäivältä. Tämä tarkoittaa 3,22 euron korotusta vähimmäispäivärahaan arkipäivää kohden eli noin 80,50 euron korotusta kuukautta kohden. Arkipäiviä ovat päivät maanantaista lauantaihin pois lukien arkipyhät. (Kansaneläkelaitos 2018j, viitattu 18.7.2018; Kansaneläkelaitos 2019c, viitattu 1.1.2019; Sosiaali- ja terveysministeriö 2018, viitattu 17.10.2018.)

Päiväraha voidaan laskea myös päivärahaa edeltäneen etuuden mukaan, jos henkilö on opiskellut tai ollut kuntoutuksessa tai työttömänä ja jos päiväraha näin laskettuna on suurempi kuin työtulojen perusteella laskettu päiväraha. Päiväraha voidaan laskea myös samojen työtulojen perusteella kuin edellinen vanhempainpäiväraha, jos uuden lapsen laskettu aika on ennen kuin edellinen lapsi täyttää 3 vuotta. Vaihtoehtoisesti päiväraha voidaan laskea päivärahaa edeltävien 6 kuukauden työtulojen mukaan, jos hakijan tulot ovat nousseet vähintään 20 % verotuksessa vahvistetuista tuloista. (Kansaneläkelaitos 2018j, viitattu 18.7.2018.)

Laskennassa huomioon otettavia työtuloja ovat muun muassa palkkatulot, YEL- ja MYEL-tulot sekä elinkeinotoiminnan ansiotulot. Hakija näkee viimeisimmät verotuksessa vahvistetut tulot Kelan asiointipalvelusta. Taulukossa 2 näkyy työtuloihin perustuvan vanhempainpäivärahojen laskentakavat eri vuosityötulojen kohdalla vuosina 2018 ja 2019. (Kansaneläkelaitos 2018j, viitattu 18.7.2018.)

TAULUKKO 2. Työtuloihin perustuvat vanhempainpäivärahojen laskentakaavat eri vuosityötulojen kohdalla vuosien 2018 ja 2019 määrinä (Kansaneläkelaitos 2018k, viitattu 18.7.2018)

Vuosityötulo euroa / vuosi	Päivärahan laskentakaava euroa / arkipäivä
enintään 10 562	ei päivärahaa työtulojen perusteella
10 563 – 37 167	0,7 x vuosityötulo : 30
37 168 – 57 183	86,72 + 0,04 x (vuosityötulo – 37 167) : 300
yli 57 183	113,41 + 0,25 x (vuosityötulo – 57 183) : 300

Äitiysrahaa maksetaan korotettuna ensimmäisiltä 56 arkipäivältä niin, että se on enintään 90 % työtuloista. Taulukossa 3 havainnollistetaan laskukaavaa, jota käytetään äitiysrahan korotusosan laskemiseen. Korotus koskee ainoastaan niitä, joiden vanhempainpäivärahat maksetaan työtulojen tai YEL- tai MYEL-vakuutuksen työtulon perusteella. Vähimmäispäivärahaa saavat eivät saa äitiyspäivärahan korotusosaa. (Kansaneläkelaitos 2018j, viitattu 18.7.2018.)

TAULUKKO 3 Äitiysrahan korotusosan laskukaavat eri vuosityötuloilla vuosien 2018 ja 2019 määrinä (Kansaneläkelaitos 2018k, viitattu 17.8.2018)

Vuosityötulo euroa / vuosi	Päivärahan laskentakaava euroa / arkipäivä
enintään 8 215	ei päivärahaa työtulojen perusteella
8 216 – 57 183	0,9 x vuosityötulo : 300
yli 57 183	171,55 + 0,325 x (vuosityötulo – 57 183) : 300

Äitiysraha ja erityisäitiysraha maksetaan jälkikäteen 25 arkipäivän maksuerissä. Äitiysrahan ensimmäinen maksuerä on kuitenkin 30 arkipäivää. Myös vanhempainraha maksetaan jälkikäteen 25 arkipäivän maksuerissä. Vanhempainrahan viimeinen erä maksetaan kauden päättyttyä. Isyysraha puolestaan maksetaan jälkikäteen yhdeltä tai useammalta isyysvapaaajaksolta kerrallaan. (Kansaneläkelaitos 2018j, viitattu 20.7.2018.)

2.5 Lasten hoidon tuet

Vanhempainrahakauden päättyttyä, lapsen ollessa noin 9 kuukauden ikäinen, voi lapsen hoidon järjestää eri tavoilla. Kelan maksamia lastenhoidon tukia ovat kotihoidontuki, yksityisen hoidon tuki,

joustava hoitoraha sekä osittainen hoitoraha. Opiskelijavanhemmilla ei ole virallista työsopimuslakiin perustuvaa hoitovapaata toisin kuin työsuhteessa olevilla vanhemmilla. Jos opiskelijalla on kuitenkin voimassa oleva työsuhde, voi hän jäädä hoitamaan lasta palkattomalle hoitovapaalle työsuhteestaan, kunnes lapsi täyttää 3 vuotta.

Lastenhoidon tukia ei makseta kuukautta lyhyemmältä ajalta. Tukijakson ei tarvitse kuitenkaan alkaa kalenterikuukauden alusta ja kuukauden vähimmäistukiaikaan lasketaan kummankin vanhemman lastenhoidon tuen tukijaksot.

2.5.1 Kotihoidon tuki

Vanhemmilla on oikeus kotihoidon tukeen silloin, kun alle 3-vuotiaista lasta hoidetaan kotona. Toisin sanoen tukea ei voi saada silloin, kun lapsi on kunnallisessa päivähoidossa. Lapsen hoitajana voi olla lapsen äiti, isä tai muu hoitaja kuten vanhemman tai huoltajan kanssa asuva avo- tai aviopuoliso. Hoitaja voi olla myös muu lapsesta huolehtiva henkilö tai palkattu hoitaja. Kotihoidon tukea voi siis saada vaikka vanhempi opiskelisi tai olisi työsuhteessa päätoimisesti. (Kansaneläkelaitos 2018l, viitattu 22.7.2018.)

Jos alle 3 vuotiaalla kotona hoidettavalla lapsella on muita alle kouluikäisiä sisaruksia, voidaan myös heistä maksaa kotihoidon tukea. Etuuden maksaminen päättyy viimeistään, kun nuorin lapsi täyttää 3 vuotta. Yleensä kotihoidontuki maksetaan vanhemmalle tai muulle huoltajalle. Tuki voidaan maksaa myös sille, joka hoitaa lasta pääasiallisesti ja asuu hänen kanssaan samassa taloudessa. Kotihoidon tuki maksetaan kerran kuukaudessa jälkikäteen kuukauden viimeisenä pankkipäivänä. (Kansaneläkelaitos 2018l, viitattu 22.7.2018.)

Kotihoidon tuki koostuu hoitorahasta, hoitolisästä sekä mahdollisesta kuntalisästä kotikunnasta riippuen. Hoitorahan määrään eivät vaikuta perheen tulot ja sitä maksetaan jokaisesta tukeen oikeutetusta lapsesta erikseen. Hoitorahan määrä kuukaudessa on vuosina 2018 ja 2019 yhdestä alle 3-vuotiaasta 338,34 euroa ja muista perheen alle 3-vuotiaista lapsista 101,29 euroa per lapsi. Yli 3-vuotiaista, mutta alle kouluikäisistä lapsista hoitorahan määrä kuukaudessa on 65,09 euroa per lapsi. (Kansaneläkelaitos 2018m, viitattu 22.7.2018.)

Hoitolisä on puolestaan tulosidonnainen ja siihen vaikuttaa perheen koko ja bruttotulot. Hoitolisän enimmäismäärä vuonna 2018 ja 2019 on 181,07 euroa kuukaudelta ja sitä maksetaan vain yhdestä lapsesta. Etuus maksetaan täysimääräisenä, jos perheen kuukausitulot eivät ylitä perheen koon mukaan määräytyvää tulorajaa. Perheen tuloissa huomioidaan myös niiden lasten tulot, joista haetaan kotihoidon tukea tai yksityisen hoidon tukea. Jos tuloraja ylittyy, tehdään hoitolisän täydestä määrästä vähennysprosentin mukainen vähennys taulukon 4 mukaisesti. Hoitolisää ei makseta, mikäli perheen tulot ylittävät perheen koon mukaan laskettavan maksimitulorajan. Hoitorahaa ja kuntalisää ei lasketa tuloksi hoitolisää laskettaessa, mutta osittainen ja joustavaa hoitoraha puolestaan huomioidaan tulona. Perheen henkilömäärässä ei huomioida lasta, jonka perusteella maksetaan vanhempainpäivärahaa tai joka on koulussa. (Kansaneläkelaitos 2018m, viitattu 22.7.2018.)

TAULUKKO 4 Kotihoidon tuen hoitolisän täydestä määrästä tehtävät prosentuaaliset vähennykset tulorajojen ylittyessä eri perhekoissa. (Kansaneläkelaitos 2018m, viitattu 22.7.2018)

Perheen koko (henkilöä)	Bruttotulot, joilla saa täyden hoitolisän	Vähennyspro- sentti	Bruttotulot, joilla ei saa hoitolisää
2	1 160,00 €/kk	11,5 %	2 734,48 €/kk
3	1430,00 €/kk	9,4 %	3 356,23 €/kk
4 tai enemmän	1 700 €/kk	7,9 %	3 991,97 €/kk

Kansaneläkelaitoksen muut etuudet voivat vaikuttaa kotihoidon tuen hoitorahaan ja hoitolisään. Esimerkiksi äitiyspäiväraha voi vaikuttaa tuen määrään. Opintotuki ei vaikuta kotihoidon tukeen, mutta kotihoidon tuki katsotaan tuloiksi opintotuen tulovalvonnassa. Opintotuen tuloraja määräytyy nostettavien tukikuukausien mukaan. (Kansaneläkelaitos 2018n, viitattu 22.7.2018.)

Kuntalisän määrä ja myöntämisedellytykset ovat kuntakohtaisia. Kaikki kunnat eivät maksa kuntalisää. Lisätietoa kuntalisästä saa kotikunnastaan. Kansaneläkelaitos maksaa kuntalisän kotihoidon tuen yhteydessä, vain jos Kansaneläkelaitos ja kunta ovat näin sopineet.

Oulun kaupunki maksaa perheellisille asukkailleen kuntalisää eli niin kutsuttua Oulu-lisää. Oulu-lisän maksamisen ehdot ovat vuonna 2019 seuraavanlaiset:

- Oulu-lisä on perhekohtainen.
- Lisää maksetaan vain perheen nuorimmasta alle 18 kuukauden ikäisestä lapsesta.
- Lisän suuruus on 80 euroa kuukaudessa (Oulun kaupunginvaltuusto 7.12.2015 § 102) ja se maksetaan kotihoidon tuen hoitorahan korotuksena Kelan toimesta.
- Tukea ei makseta alle kuukauden ajalta.
- Lasta hoitaa oma vanhempi.
- Kaikki perheen alle kouluikäiset lapset tulee hoitaa kotona.

(Oulun kaupunki 2019, viitattu 1.1.2019.)

2.5.2 Yksityisen hoidon tuki

Opiskelijavanhemmat voivat saada muiden vanhempien tapaan yksityisen hoidon tukea silloin, kun lasta hoitaa palkattu hoitaja tai yksityinen päivähoiton tuottaja. Tukea saadaksesen lapsen täytyy olla alle kouluikäinen ja hän ei saa olla kunnallisessa päivähoitossa. Myös yksityisen hoidon tuki koostuu hoitorahasta, johon vaikuttaa lapsen varhaiskasvatusoikeus sekä hoitolisästä, johon vaikuttavat varhaiskasvatusoikeuden lisäksi perheen tulot. Yksityisen hoidon tukeen voi kuulua myös kuntalisä kotikunnasta riippuen. (Kansaneläkelaitos 2018o, viitattu 8.8.2018.)

Tukea voi hakea toinen vanhemmista tai muu huoltaja, mutta tuki maksetaan kuitenkin aina suoraan yksityiselle hoitajalle tai päivähoitopaikalle. Yksityisen hoidon tuki on veronalaista tuloa päivähoiton tuottajalle, mutta ei tukea hakevalle perheelle. Hoitoraha ja hoitolisä maksetaan jokaisesta tukeen oikeuttavasta lapsesta. Kuntalisän määrä ja ehdot vaihtelevat kunnittain. Tietoa oman kunnan kuntalisästä saa omasta kotikunnasta. (Kansaneläkelaitos 2018o, viitattu 8.8.2018.)

Yksityisen hoidon tukea ei voi saada, jos lapselle on varattu paikka kunnallisesta päiväkodista tai vanhempi, jolle tuki maksettaisiin, asuu eri taloudessa kuin lapsi. Myöskään lapsesta, josta isälle maksetaan isyysrahaa, ei voi saada yksityisen hoidon tukea, mutta perheen muista lapsista voidaan maksaa yksityisen hoidon tukea isän isyysrahakauden aikana. (Kansaneläkelaitos 2018o, viitattu 8.8.2018.)

Hoidon tuottajina voidaan pitää henkilöä, jonka kanssa perhe on tehnyt työsopimuksen ja jonka kunta on hyväksynyt päivähoiton tuottajaksi tai yksityistä päiväkotia tai perhepäivähoitajaa, joka

on tehnyt kunnalle päivähoitolain mukaisen ilmoituksen. Myös sukulainen voi olla päivähoiton tuottaja, mutta yksityisen hoidon tukea ei makseta, jos hoidon tuottaja asuu lapsen kanssa samassa taloudessa. (Kansaneläkelaitos 2018o, viitattu 8.8.2018.)

Yksityisen hoidon tuen suuruus määräytyy lapsen varhaiskasvatusoikeuden laajuuden perusteella. Varhaiskasvatusoikeuden laajuuteen vaikuttaa lapsen kanssa asuvien vanhempien tai muun huoltajan työskentely- ja opiskelutilanne. Jokaisella lapsella on oikeus saada 20 tuntia varhaiskasvatusta viikossa. Laajempi varhaiskasvatusoikeus kuuluu lapselle, jonka vanhemmat tai muu huoltaja työskentelee kokoaikaisesti, opiskelee päätoimisesti, toimii yrittäjänä, työskentelee osa-aikaisesti yli 20 tuntia viikossa tai osallistuu työllistymistä edistävään palveluun, kuntoutukseen tai muuhun vastaavaan toimeen. (Kansaneläkelaitos 2017c, viitattu 8.8.2018.)

Lisäksi lapsen erityistarve kokopäiväiselle varhaiskasvatukselle esimerkiksi kehityksen ja tuen tarpeen tai perheolosuhteiden takia voi olla hyväksyttävä syy laajemman varhaiskasvatustarpeen myöntämiselle. Tällöin tulee yksityisen hoidon tuen hakijan pyytää kunnan lausunto hakemuksen liitteeksi lapsen kokopäiväisestä varhaiskasvatusoikeudesta. Muissa tilanteissa liitteitä ei tarvita. (Kansaneläkelaitos 2017c, viitattu 8.8.2018.)

Jos lapsen varhaiskasvatusoikeus on yli 20 tuntia viikossa, maksetaan hoitorahaa 172,25 euroa kuukaudessa ja hoitolisää 144,85 euroa kuukaudessa yhdestä lapsesta. Jos varhaiskasvatusoikeus on enintään 20 tuntia viikossa, maksetaan hoitorahaa 63,38 euroa kuukaudessa per lapsi ja hoitolisää puolitettuna. Summat ovat vuodelta 2018, mutta kansaneläkelaitos tekee tukeen vuosittain indeksikorotuksen, mikä voi muuttaa tuen määrää. Vuonna 2019 tukeen ei tule korotuksia. (Kansaneläkelaitos 2017c, viitattu 8.8.2018.)

Hoitolisän määrään vaikuttavat perheen koko ja bruttotulot. Lisä maksetaan täysimääräisenä, jos perheen kuukausitulot eivät ylitä perheen koon mukaan määräytyvää tulo rajaa ja lapsen varhaiskasvatusoikeus on yli 20 tuntia viikossa. Perheen tuloissa huomioidaan myös niiden lasten tulot, joista haetaan kotihoidon tukea tai yksityisen hoidon tukea. Jos tulo raja ylittyy, hoitolisän määrä pienenee alla olevan taulukon 5 mukaisesti. Hoitolisää ei makseta ollenkaan, jos perheen tulot ylittävät perheen koon mukaan laskettavan maksimitulo rajan. Hoitorahaa ja kuntalisää ei lasketa tuloksi hoitolisää laskettaessa, mutta osittainen ja joustavaa hoitoraha puolestaan huomioidaan tulona. (Kansaneläkelaitos 2017c, viitattu 8.8.2018.)

TAULUKKO 5 Yksityisen hoidon tuen hoitolisän täydestä määrästä tehtävät prosentuaaliset vähennykset tulorajojen ylittyessä eri perhekoissa. (Kansaneläkelaitos 2017c, viitattu 8.8.2018.)

Perheen koko (henkilöä)	Bruttotulot, joilla saa vielä täyden hoitolisän	Vähennysprosentti	Bruttotulot, joilla ei saa enää hoitolisää
2	1 160,00 €/kk	11,5 %	2 419,53 €/kk
3	1 430,00 €/kk	9,4 %	2970,91 €/kk
4 tai enemmän	1 700,00 e/kk	7,9 %	3 533,49 €/kk

2.6 Lapsilisä

Alle 17-vuotiaan lapsen elatusta varten maksetaan Lapsilisälain mukaisesti lapsilisää (796/1992). Oikeus lapsilisään perustuu maassa asumiseen ja sitä tulee hakea erikseen Kansaneläkelaitoksesta. Kansaneläkelaitos maksaa jokaisesta Suomessa vakituisesti asuvasta lapsesta lapsilisää syntymää seuraavasta kalenterikuukauden alusta alkaen aina sen kuukauden loppuun, jolloin lapsi täyttää 17 vuotta. Maksaminen loppuu, jos lapsi ja hänen huoltajansa muuttavat ulkomaille pysyvästi. Lapsilisä on verotonta tuloa ja sitä maksetaan yleensä äidille, isälle tai muulle huoltajalle kalenterikuukauden 26. päivänä. (Kansaneläkelaitos 2018p, viitattu 10.8.2018.)

Lapsilisää maksetaan porrastetusti lapsiluvun mukaan. Maksettavaan määrään vaikuttavat kaikki alle 17-vuotiaat lapset, joista on oikeus saada lapsilisää. Lapsilisään maksettavat korotukset otetaan huomioon vain silloin, kun lapsilisät myönnetään samalle henkilölle. Lapsilisä on verotonta tuloa ja omaisuus tai tulot eivät vaikuta lapsilisän määrään. Taulukossa 6 on havainnollistettu lapsilisän määrä euroissa per kuukausi jokaista lapsilisään oikeutettua lasta kohden vuoden 2019 tulosssa. (Kansaneläkelaitos 2018q, viitattu 10.8.2018.)

TAULUKKO 6 Lapsilisän määrä kuukaudessa jokaista lapsilisään oikeutettua lasta kohden vuonna 2019. (Kansaneläkelaitos 2018q, viitattu 1.1.2019)

Lapsilisän määrä lapsiluvun mukaan	euroa kuukaudessa
Ensimmäisestä lapsesta	94,88
Toisesta lapsesta	104,84
Kolmannesta lapsesta	133,79
Neljännestä lapsesta	153,24
Viidennestä ja jokaisesta seuraavasta lapsesta	172,69

Yksinhuoltaja on oikeutettu lapsilisän yksinhuoltajakorotukseen, joka on 53,30 euroa kalenterikuukaudessa jokaisesta lapsesta, josta maksetaan lapsilisää. Yksinhuoltajakorotuksen lapsilisään saa, jos lapsilisän saaja ei ole avio- eikä avoliitossa tai on muuttanut puolisostaan erilleen yhteiselämän lopettamiseksi. Korotuksen saa, vaikka lasten vanhemmilla olisi yhteishuoltajuus. Korotus myönnetään muutosta seuraavan kuukauden alusta. (Lapsilisälaki 796/1992 7 §.)

3 MUUT MAHDOLLISET KORKEAKOULUOPISKELIJAPERHEIDEN ETUUDET

Korkeakouluopiskelijavanhemmillä voi olla erilaisissa elämäntilanteissa mahdollisuus yleisimpien lapsiperhe-etuuksien lisäksi myös muihin etuuksiin. Esimerkiksi opiskelujen ohessa työsuhteessa oleva opiskelijavanhempi voi olla oikeutettu joustavaan tai osittaiseen hoitorahaan ja opiskeleva yksinhuoltajavanhempi elatustukeen. Tähän lukuun on koottu muutamia mahdollisia korkeakouluopiskelijavanhempien etuuksia, joihin heillä voi olla oikeus tiettyjen ehtojen täytyessä.

3.1 Joustava hoitoraha ja osittainen hoitoraha

Ne perheelliset opiskelijat, joilla on opintojen lisäksi voimassa oleva työ- tai virkasuhde, voivat mahdollisesti saada kansaneläkelaitoksen myöntämää joustavaa tai osittaista hoitorahaa. Myös opiskelevalla yrittäjällä ja apurahansaajalla voi olla mahdollisuus edellä mainittuihin tukiin, jos heillä on voimassa oleva YEL- tai MYEL-vakuutus. (Kansaneläkelaitos 2018r, viitattu 18.8.2018.)

Jos opiskeleva vanhempi tekee töitä enintään 30 tuntia viikossa ja hoitaa alle 3-vuotiasta lasta lopun aikaa kotona, voi hän saada Kansaneläkelaitoksen myöntämää joustavaa hoitorahaa. Kumpikin vanhemmat voivat saada yhtä aikaa joustavaa hoitorahaa, jos he ovat järjestäneet työnsä niin, että he hoitavat lasta eri aikoina. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun toinen vanhemmista hoitaa lasta maanantaisin ja toinen perjantaisin tai toinen aamupäivisin ja toinen iltapäivisin. Joustavan hoitorahan määrä lasketaan työajan perusteella ja se on veronalaista tuloa. Kansaneläkelaitos maksaa hoitorahaa kerrallaan vain yhdestä lapsesta. Joustavaa hoitorahaa voi saada samanaikaisesti esimerkiksi yksityisen hoidon tuen kanssa tai silloin, kun lapsi on kunnallisessa hoidossa. (Kansaneläkelaitos 2018r, viitattu 18.8.2018.)

Joustavaa hoitorahaa ei myönnetä kuukautta lyhyemmälle ajalle. Kuitenkin jos joustavan hoitorahan ja muiden lastenhoidon tukien myöntämisaika on yhteensä vähintään kuukauden mittainen, voidaan joustava hoitoraha myöntää myös alle kuukaudeksi. Tukijakson ei tarvitse alkaa kalenterikuukauden alusta. (Kansaneläkelaitos 2018r, viitattu 18.8.2018.)

Joustavaa hoitorahaa ei voi saada vanhempi, joka saa erityisäitiys-, äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa tai hoitaa lasta itse ja saa kotihoidon tukea. Joustavaa hoitorahaa ei saa myöskään silloin, kun vanhempi saa osittaista hoitorahaa jostakin perheen lapsesta tai hän tekee yksittäisiä työkeikkoja olematta jatkuvassa työsuhteessa. Lisäksi silloin, kun vanhempi sairastuu ja sairausloma kestää yhtäjaksoisesti vähintään 4 viikkoa, päättyy oikeus joustavaan hoitorahaan työkyvyttömyyden alkamisesta lukien. Lyhyt sairausloma ei kuitenkaan vaikuta joustavaan hoitorahaan. (Kansaneläkelaitos 2018r, viitattu 18.8.2018.)

Joustava hoitoraha on porrastettu kahteen ryhmään vanhempien työajan mukaan. Perheen tulot eivät vaikuta maksettavan joustavan hoitorahan suuruuteen. Vuonna 2019 joustava hoitoraha on 241,19 euroa kuukaudessa, jos vanhemman työaika on enintään 22,5 tuntia viikossa tai enintään 60 % normaalista kokopäivätyön työajasta. Jos vanhemman työaika on yli 22,5 tuntia, mutta enintään 30 tuntia viikossa tai yli 60 %, mutta enintään 80 % normaalista kokopäivätyön työajasta, on joustavan hoitorahan määrä 160,80 euroa kuukaudessa. Mainitut tunti- ja prosenttimäärät ovat keskimääräisiä tietoja, ja vaihtelua viikkojen välillä voi olla, kunhan ne eivät keskimäärin ylitä annettuja määriä haetulla ajalla. (Kansaneläkelaitos 2018s, viitattu 1.1.2019.)

Osittaista hoitorahaa voi puolestaan saada Kansaneläkelaitokselta, jos vanhempi tekee töitä enintään 30 tuntia viikossa lapsen hoidon vuoksi. Tätä tukea maksetaan 1. ja 2. luokalla olevasta lapsesta. Osittaista hoitorahaa saadakseen vanhemman tulee olla töissä työ- tai virkasuhteessa tai hänellä tulee olla voimassa oleva YEL- tai MYEL-vakuutus. Osittainen hoitovapaa perustuu työsuhtelakiin, joten vapaasta tulee sopia työnantajan kanssa viimeistään 2 kuukautta ennen sen alkamista. (Kansaneläkelaitos 2018s, viitattu 18.8.2018.)

Osittaista hoitorahaa ei voi saada, jos vanhempi on sairauslomalla yhtäjaksoisesti vähintään 4 viikkoa. Oikeus osittaiseen hoitorahaan päättyy tällöin työkyvyttömyyden alkamisesta lukien. Lisäksi vanhempi, joka saa kotihoidon tukea ja hoitaa lasta itse tai saa vanhempainpäivärahaa samaan aikaan ei voi saada osittaista hoitorahaa. Myös joustavan hoitorahan saaminen on este osittaisen hoitorahan saamiselle. Toinen vanhemmista voi kuitenkin saada toisesta lapsesta joustavaa hoitorahaa. Työttömäksi työnhakijaksi ilmoittautuminen ja vuorotteluvapaalla oleminen ovat myös esteitä osittaisen hoitorahan myöntämiselle. (Kansaneläkelaitos 2018t, viitattu 19.8.2018.)

Osittaista hoitorahaa maksetaan kerralla vain yhdestä lapsesta, vaikka perheessä olisi useampi tukeen oikeutettu lapsi. Tuki maksetaan jälkikäteen kuukauden viimeisenä pankkipäivänä ja se on

veronalaista tuloa. Osittainen hoitoraha on 96,89 euroa kuukaudessa vuonna 2019. Hoitorahaa voidaan maksaa 1.8. alkaen sinä vuonna, kun lapsi aloittaa koulun. Osittaista hoitorahaa maksetaan, kunnes lapsen 2. kouluvuosi päättyy (31.7.). Jos lapsi kuuluu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin eli käy koulua normaalia pidempään, Kansaneläkelaitos maksaa osittaista hoitorahaa jo esi-koulun ajalta ja kunnes lapsen 3. lukuvuosi perusopetuksessa päättyy. (Kansaneläkelaitos 2018u, viitattu 19.8.2018.)

3.2 Toimeentulotuki

Perheellinen opiskelija voi saada toimeentulotukea, jos hän ei saa opintotukea. Tuen maksaminen perustuu toimeentulotuesta annettuun lakiin (1412/1997). Kansaneläkelaitoksen myöntämää perustoimeentulotukea voi saada henkilö tai perhe, jonka tulot ja varat eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin. Opintotuki on kuitenkin opiskelijan ensisijainen toimeentulon turva. Opiskelijan on siis ensin haettava opintorahaa, yleistä asumislisää ja opintolainan valtion takausta. Jos opintolainan saamiselle ei ole estettä, opintolainan kuukausierä lasketaan tuloksi myös silloin, kun opiskelija ei ole hakenut lainatakausta Kansaneläkelaitoksesta tai opintolainaa pankista. Toimeentulotuki on verotonta, eikä sen saaminen vaikuta tulona opintotukeen. (Kansaneläkelaitos 2017d, viitattu 25.8.2018.)

Perustoimeentulotukea voi siis hakea, jos opintotuki ja muut tulot ja varat eivät riitä välttämättömiin menoihin. Perheellisellä opiskelijalla saattaa olla oikeus perustoimeentulotukeen erityisesti silloin, jos hän ei voi saada opintotukea. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi silloin, kun opiskelijalle ei ole myönnetty opintotukea, opintolainan valtiontakausta tai hän ei ole saanut opintolainaa pankista. Opiskelija on voinut myös käyttää opintotukiaikansa loppuun tai hänen opintotukensa on lakkautettu opintojen riittämättömän edistymisen vuoksi. Toimeentulotuki on kuitenkin näissä tilanteissa lyhytaikainen tuki ja sillä ei voi pidempiaikaisesti opiskella. (Kansaneläkelaitos 2017d, viitattu 25.8.2018.)

3.3 Elatustuki

Vanhempien erotessa alle 18-vuotiaat lapset jäävät usein toiselle vanhemmista. Tällöin etävanhempi maksaa lapsesta elatusapua. Häntä kutsutaan elatusvelvolliseksi. Vanhemmat sopivat erotessaan elatusavusta kunnan sosiaalihuollon vahvistamalla sopimuksella, jonka tekee yleensä lastenvalvoja. (Kansaneläkelaitos 2018v, viitattu 1.1.2019.)

Jos vanhemmat eivät pääse sopuun elatusavusta, tuomioistuin vahvistaa elatusavun määrän. Vanhemmat voivat sopia elatusavusta keskenään vapaamuotoisestikin, mutta Kansaneläkelaitoksen myöntämän elatustuen saaminen edellyttää kuitenkin tuomioistuimen tai sosiaalihuollon vahvistamaa sopimusta. (Kansaneläkelaitos 2018v, viitattu 1.1.2019.)

Kela voi maksaa elatustukea silloin, jos elatusapu jää liian pieneksi tai elatusvelvollinen ei pysty maksamaan sitä taloudellisen tilanteensa vuoksi. Elatustukea voidaan maksaa myös, jos elatusvelvollista vanhempaa ei ole. Tällöin lapsi on esimerkiksi adoptoitu ilman kumppania tai lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella eikä lapsella ole vahvistettua isää. (Kansaneläkelaitos 2018v, viitattu 1.1.2019.)

Elatustuki maksetaan lapsen vanhemmalle tai muulle henkilölle, jonka hoidossa lapsi on. Tuki voidaan myös myöntää ja maksaa 15 vuotta täyttäneelle lapselle itselleen. Kela ei maksa elatustukea, jos lapsi voi tuloillaan elättää itsensä eli hänellä on vähintään 6 kuukauden ajan palkkatuloja vähintään 784 e/kk kuukaudessa tai 1 120 e/kk, jos hän asuu itsenäisesti. Elatustukea ei myöskään makseta, jos elatusvelvollinen on kuollut. (Kansaneläkelaitos 2018v, viitattu 1.1.2019.)

Elatustuki maksetaan joko täysimääräisenä tai vähennettynä. Täysi elatustuki on 2019 vuonna 158,74 euroa kuukaudessa. Kela maksaa elatustuen vähennettynä, jos elatusapu on vahvistettu täyttä elatustukea pienemmäksi elatusvelvollisen taloudellisen tilanteen takia. Elatussopimuksessa tai -tuomiossa tulee tällöin olla maininta elatusvelvollisen puutteellisesta elatuskyvystä. (Kansaneläkelaitos 2018w, viitattu 1.1.2019.)

Kun Kela maksaa elatustuen vähennettynä, saa hakija elatustuen ja elatusavun erotuksen sekä lisäksi elatusvelvolliselta elatusavun. Loppusumma on siis täyden elatustuen suuruinen. Jos elatusapu on muista syistä pienempi, Kansaneläkelaitos ei maksa erotusta. Kansaneläkelaitos ei myöskään maksa alle 5 euron tukea. (Kansaneläkelaitos 2018w, viitattu 1.1.2019.)

Jos vahvistettu elatusapu on Kelan tukea suurempi eikä elatusvelvollinen maksa elatusapua, Kela maksaa täyden elatustuen ja perii elatusvelvolliselta maksamatta jääneen elatusavun. Jos perintä onnistuu, Kela maksaa perinnän jälkeen elatusavun ja tuen erotuksen lasta hoitavalle vanhemmalle. (Kansaneläkelaitos 2018w, viitattu 1.1.2019.)

Elatustuki on verotonta tuloa ja tuki tarkistetaan vuosittain indeksillä. Elatustukeen eivät vaikuta muut Kansaneläkelaitoksen tuet kuin lapselle myönnetty sotilasavustus, joka vähennetään elatus-tuen määrästä. (Kansaneläkelaitos 2018w, viitattu 27.8.2018.)

3.4 Opintolainan korkoavustus

Korkoavustuksella tarkoitetaan sitä, että Kansaneläkelaitos maksaa valtion takaaman opintolainan korot ja ilmoituskulut kokonaisuudessaan pankille eikä opintovelallinen ole velvollinen maksamaan niitä takaisin Kansaneläkelaitokselle. Kansaneläkelaitos maksaa kerrallaan ne korot, jotka ovat kertyneet koronmaksupäivää edeltävän puolen vuoden aikana. Korkoavustuksen voi saada, jos velallisen tulot eivät ylitä tulorajaa ja pankki ei enää lisää korkoja opintolainaan, vaan on alkanut laskuttamaan korkoja velalliselta. Avustuksen voi saada enintään viisi kertaa. (Kansaneläkelaitos 2018x, viitattu 14.8.2018.)

Niin kauan, kun opiskelija saa opintotukea, pankki ei laskuta opintolainan korkoja velalliselta vaan pääomittaa korot eli lisää korot lainan pääomaan. Korot pääomitetaan vielä yhden lukukauden ajan sen jälkeen, kun opintukea ei enää nosteta. Tämän jälkeen pankki alkaa laskuttamaan korkoja velalliselta. (Kansaneläkelaitos 2018x, viitattu 14.8.2018.)

Perheellinen korkeakouluopiskelija, joka on esimerkiksi hoitamassa vasta syntynyttä lasta kotonaan ja tästä syystä ei nosta opintotukea esimerkiksi yhden lukuvuoden ajalta, voi olla tilanteessa, jossa mahdollisen opintolainan korkoja aletaan periä niin sanotusti kesken opintojen. Tällöin opiskelija voi hakea korkoavustusta, jos tuen myöntämisen ehdot täyttyvät. (Kansaneläkelaitos 2018x, viitattu 14.8.2018.)

Korkoavustuksen saaminen edellyttää, että tulot eivät saa ylitä tulorajaa. Tuloraja on korkeampi, jos velallisella on alaikäisiä lapsia tai hänen luonaan asuu avio- tai avopuolison alaikäisiä lapsia.

Avopuoliso voi olla myös samaa sukupuolta. Taulukossa 7 on kerrottu tulorajat, jotka ovat voimassa helmikuun 2020 loppuun asti. Joka toinen vuosi palkkojen tulo rajoja korotetaan hintojen muutosten mukaisesti. (Kansaneläkelaitos 2018x, viitattu 14.8.2018.)

TAULUKKO 7 Opintolainan korkoavustuksen myöntämisen tulorajat vuoden 2020 loppuun asti. (Kansaneläkelaitos 2018x, viitattu 14.8.2018)

Lasten lukumäärä	Tuloraja euroa kuukaudessa
Ei lapsia	1 350
Yksi lapsi	1 559
Kaksi lasta	1 616
Kolme tai useampi lapsi	1 712

Korkoavustuksen myöntämisessä otetaan huomioon 4 kuukauden veronalaiset tulot enne koronmaksupäivää. Jos velallisen kuukausitulot ovat vaihdelleet tuona aikana, niiden keskiarvo ei saa ylittää tulorajaa. Kela ottaa huomioon bruttotulot, eli niistä ei vähennetä veroja tai tehdä vähennyksiä. (Kansaneläkelaitos 2018x, 14.8.2018.)

4 LAPSEN SAAMINEN KORKEAKOULUOPINTOJEN AIKANA

Lapsen saaminen korkeakouluopintojen aikana vaikuttaa usein perheen talouteen myös välillisesti. Usein puhutaan siitä, miten pitkät hoitovapaat näkyvät varsinkin äideillä menetettyinä eläkekertyminä tulevaisuudessa tai ei välttämättä tulla ajatelleeksi, että vanhempainpäiväraha-kausien aikana pidetyt poissaolot eivät automaattisesti tarkoita menetettyjä opintolainavähennyksiä tai -hyvityksiä. Tässä luvussa on käsitelty tarkemmin muutamia erilaisia välillisiä vaikutuksia opiskelijavanhempien talouteen.

4.1 Opinto-oikeuden kulumisen äitiys- ja vanhempainpäiväraha-kausilla

Lapsen syntyminen perheeseen vaikuttaa usein opiskeluajan pituuteen. Äidin opinnot pitkittyvät lapsen hoitamisen vuoksi usein enemmän kuin isän opinnot. Tutkinnon suorittamiseen arvioidaan kuluvan naisopiskelijoilla reilu vuosi enemmän aikaa, jos hän saa lapsen opintojen aikana. (Opiskelijaperheet ja opintotuki -työryhmä 2009, 28.)

Yleisesti ottaen opiskelijalla on oikeus suorittaa ammattikorkeakoulututkintoon tai ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavat opinnot ammattikorkeakoulun tutkintosäännössä ja opetus-suunnitelmassa määräämällä tavalla. Kokopäiväopiskelijalla on yleensä oikeus suorittaa opinnot yhtä vuotta niiden tavoitteellista suorittamisaikaa pidemmässä ajassa. (Ammattikorkeakoululaki 932/2014 30§). Taulukossa 8 on havainnollistettu Oulun ammattikorkeakoulun eri tutkintojen tavoitteelliset suorittamisajat. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018, viitattu 9.7.2018.)

TAULUKKO 8 Oulun ammattikorkeakoulun eri tutkintojen tavoitteelliset suorittamisajat. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018, viitattu 9.7.2018)

Ammattikorkeakoulututkinto	Ylempi ammattikorkeakoulututkinto
210 opintopistettä 3,5 vuotta	60 opintopistettä 1,0 vuotta
240 opintopistettä 4,0 vuotta	90 opintopistettä 1,5 vuotta
270 opintopistettä 4,5 vuotta	

Yleisesti ottaen opintojen suorittamisaikaan ei lasketa poissaoloa, joka johtuu äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan pitämisestä (Ammattikorkeakoululaki 932/2104 30§). On kuitenkin huomioitava, että opiskelijalla ei ole lakisääteistä oikeutta hoitovapaaseen, joka perustuu työsopimuslakiin. Jos vanhempi haluaa jatkaa lapsensa hoitamista kotonaan vielä vanhempainrahakauden päätyttyä lapsen ollessa noin 9 kuukauden ikäinen, hän kuluttaa tältä ajaltaan opintojensa suorittamisaikaa.

Vanhemmalla on kuitenkin oikeus ilmoittautua mistä syystä tahansa, esimerkiksi lasten kotihoidon takia, poissaolevaksi opiskelijaksi kahden lukuvuoden ajaksi, jos hänet on hyväksytty opiskelijaksi ennen kevättä 2015. Kevään 2015 tai sen jälkeen opiskelijaksi hyväksytty voi ilmoittautua poissaolevaksi yhteensä kahden lukukauden ajaksi. Heille ensimmäisen lukuvuoden poissaolo on mahdollista vain asevelvollisuuden, siviilipalveluksen, naisten vapaaehtoisen asepalveluksen, äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan, sairauden tai vamman vuoksi. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018, viitattu 9.7.2018.)

Opiskelijalle voidaan myös myöntää hakemuksesta lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseksi. Tällöin opiskelija hakee lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseksi ennen opiskeluoikeuden päättymistä. Ammattikorkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa lisäajan myöntämisen edellytyksenä on, että tutkinnosta puuttuu enintään 60 opintopistettä. Erittäin painavasta syystä tutkinnosta voi puuttua enemmän kuin 60 opintopistettä. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018, viitattu 9.7.2018.)

Opiskeluoikeuden jatkamista voidaan harkita, jos opintojen viivästyminen on aiheutunut esimerkiksi omasta tai läheisen sairaudesta, oppimisvaikeudesta, vaikeasta elämäntilanteesta tai muusta perustellusta syystä. Keväällä 2015 tai sen jälkeen opiskelijaksi hyväksytyillä opiskelijoilla huomioidaan myös opintojen viivästyminen osa-aikaisen opiskelun vuoksi esimerkiksi äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan aikana. Tällöin opiskelija on ollut läsnä oleva, eikä ole käyttänyt poissaolo-oikeuttaan. (Oulun ammattikorkeakoulu 2018, viitattu 9.7.2018.)

4.2 Vaikutus opintolainavähennykseen ja -hyvitykseen

Jos korkeakouluopiskelija on nostanut opintolainaa korkeakouluopintojensa aikana ja suorittanut tutkinnon määräajassa, voi hän saada opintolainavähennyksen tai opintolainahyvityksen riippuen siitä, milloin hän on ensimmäiset korkeakouluopintonsa aloittanut (Verohallinto 2016, 27.7.2018).

Opintolainavähennys on verovähennys. Kun entinen opiskelija lyhentää opintolainansa pankille, maksaa hän opintolainavähennyksen verran vähemmän veroja. Opintolainavähennys koskee vain korkeakouluopiskelijoita, jotka ovat aloittaneet ensimmäiset korkeakouluopintonsa ennen 1.8.2014. Jos opinnot on aloitettu tämän jälkeen, opiskelijalla voi saada Kansaneläkelaitokselta opintolainahyvityksen. (Verohallinto 2016, 27.7.2018.)

Opintolainavähennyksen voi saada, jos ensimmäiset korkeakouluopinnot on aloitettu ennen 1.8.2014, tutkinto on suoritettu määräajassa ja opintolainaa on nostettu yli 2 500 euroa. Opintolainavähennys on 30 prosenttia siitä opintolainan määrästä, joka ylittää 2 500 euroa. Vähennyksen voi saada niistä opintolainoista, jotka opiskelija on nostanut 1.8.2005 tai sen jälkeen aloittamiensa korkeakouluopintojen aikana. (Kansaneläkelaitos 2018x, viitattu 14.8.2018.)

Opintolainahyvitys puolestaan koskee vain korkeakouluopiskelijoita, jotka ovat aloittaneet ensimmäiset korkeakouluopintonsa 1.8.2014 tai sen jälkeen. Opintolainahyvitys tarkoittaa sitä, että Kansaneläkelaitos maksaa osan opiskelijan opintolainasta. Opintolainahyvitys on 40 % siitä opintolainan määrästä, joka ylittää 2 500 euroa. (Kansaneläkelaitos 2018y, viitattu 14.8.2018.)

Sekä opintolainavähennyksessä, että opintolainahyvityksessä on enimmäismäärät, joihin voi tutustua tarkemmin Kansaneläkelaitoksen nettisivuilta www.kela.fi/opiskelijat. Kansaneläkelaitoksen nettisivuilta löytyy myös laskurit, joilla voi laskea mahdollisen opintolainavähennyksen tai -hyvityksen omilla tiedoillaan.

Tutkinnon määräaika riippuu siitä, mitä tutkintoa suorittaa. Opiskeluajan katsotaan alkavan aina sen lukukauden alusta, jolloin ensimmäinen opiskelupaikka on vastaanotettu mistä tahansa korkeakoulusta eli 1.1, jos opinnot on aloitettu kevätlukukauden aikana (1.1.-31.7.) tai 1.8, jos opinnot on aloitettu syyslukukauden aikana (1.8.-31.12.). Opiskelu-aika päättyy puolestaan sen lukukauden viimeiseen päivään, jonka aikana tutkinto suoritetaan eli kevätlukukaudella 31.7. ja syyslukukaudella 31.12. (Kansaneläkelaitos 2018x, viitattu 14.8.2018; Kansaneläkelaitos 2018y, viitattu 14.8.2018.)

Opiskelu-aikaan katsotaan kuuluvan myös ne lukukaudet, jolloin opiskelija on ilmoittautunut poissa-olevaksi tai opinnot ovat olleet muusta syystä kesken. Ammattikorkeakoulututkinnossa määräaika on tutkinnon tavoiteaika lisättynä yksi lukuvuosi. (Kansaneläkelaitos 2018x, viitattu 14.8.2018.)

Määräaikaa voidaan kuitenkin pidentää, jos opinnot ovat hidastuneet hyväksyttävästä syystä. Hyväksyttävä syy on esimerkiksi oman lapsen hoitaminen, jos on saanut äitiys- isyys- tai vanhempainrahaa. Tällöin etuuden maksukauden pitää kestää yhtäjaksoisesti vähintään yhden kuukauden opintolainavähennykseen oikeuttavana suorittamisaikana. Yhden lukukauden aikana vähintään yhden kuukauden kestänyt etuuden maksukausi pidentää määräaikaa 0,5 lukuvuodella. Lukukaudet ovat 1.1.–31.7. tai 1.8.–31.12. Jos opiskelijalla on lukukauden aikana useita etuuden maksukausia, määräaikaa voidaan pidentää vain 0,5 lukuvuodella. (Kansaneläkelaitos 2018x, viitattu 14.8.2018; Kansaneläkelaitos 2018y, viitattu 14.8.2018.)

Jos palvelukausi tai etuuden maksukausi kestää vähintään yhden kuukauden, mutta se ei kestä yhdenkään lukukauden aikana yhtä kuukautta, määräaikaa voidaan silti pidentää 0,5 lukuvuodella. Oman lapsen hoitamisen vuoksi määräaikaa voidaan pidentää rajoituksetta. (Kansaneläkelaitos 2018x, viitattu 14.8.2018; Kansaneläkelaitos 2018y, viitattu 14.8.2018.)

Jos opiskeluaika on ollut liian pitkä, Kansaneläkelaitos lähettää hylkäävän päätösehdotuksen opintolainavähennyksestä tai -hyvityksestä. Jos opiskelijalla on hyväksyttävä syy opintojen hidastumiselle, esimerkiksi äitiysrahakaudella poissaolo opinnoista, tulee Kansaneläkelaitosta pyytää käsittelemään asia uudelleen. Päätösehdotuksessa kerrotaan, mihin mennessä päätökselle pitää pyytää uudelleen käsittelyä.

4.3 Opintotuen tulovalvonta ja sosiaalietuuksien verotus

Tuoreiden opiskelijavanhempien on hyvä huomioida, että opintotuen tulovalvonnassa veronalaiset lapsiperheiden etuudet huomioidaan myös tulona. Näitä veronalaisia sosiaalietuuksia ovat vanhempainpäivärahat, erityishoitoraha, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki sekä osittainen ja joustava hoitoraha. (Kansaneläkelaitos 2017e, viitattu 18.9.2018). Opiskelijan omat tulot vaikuttavat siihen, kuinka monelta kuukaudelta hän voi nostaa tukea. Tukikuukausi on kuukausi, jolta opiskelija nostaa opintorahaa tai opintotuen asumislisää tai molempia. Opiskelijan tulee itse huolehtia, ettei hänen vuosittainen tulorajansa ylitä. Kuviossa 1 näkyy opintotuen vuositulorajat kalenterivuoden aikana vuosittaisten opintotukikuukausien määrästä riippuen vuonna 2018 ja 2019. (Kansaneläkelaitos 2018z, viitattu 18.9.2018.)

Vuositulorajat vuonna 2018 ja 2019

Tukikuukausia kalenterivuoden aikana	Vuosituloraja (euroa/kalenterivuosi)
1	22 557
2	21 234
3	19 911
4	18 588
5	17 265
6	15 942
7	14 619
8	13 296
9	11 973
10	10 650
11	9 327
12	8 004

Kuvio 1 Opintotukikuukausien määrien vaikutus kalenterivuoden vuositulorajaan vuosina 2018 ja 2019. (Kansaneläkelaitos 2017e, viitattu 18.9.2018)

Kaikkia veronalaisia tukia verotetaan verolakien määrämällä tavalla. Vaikka tuet ovat usein pienempiä kuin palkka, ei ennakonpidätysprosentti tuen saajalla välttämättä pienene. Tämä johtuu siitä, että tuista ei tehdä verotuksessa samoja vähennyksiä kuin palkkatulosta. Opintorahan ennakonpidätysprosentti on yleensä ollut 10 % vuoteen 2018 asti. Tammikuusta 2019 alkaen opintoraha ei kuitenkaan enää vähennetä 10 % ennakonpidätystä automaattisesti (Kansaneläkelaitos 2019d, viitattu 1.1.2019). Päivärahoissa, kuten äitiys-, erityisäitiys-, vanhempain- ja isyyspäivära-

haoissa ennakonpidätys toimitetaan yleensä palkan veroprosentin mukaan. Jos palkan veroprosentti on alle 25 %, vanhempainpäivärahoja verotetaan aina 25 %:n mukaan, ellei tuen saaja hae itse muutosverokorttia. (Kansaneläkelaitos 2018å, viitattu 18.9.2018.)

Jos tuesta tehtävä ennakonpidätys tuntuu liian pieneltä tai suurelta, kannattaa tarkistaa ennakonpidätysprosentti veroprosenttilaskurilla osoitteessa www.vero.fi/verolaskuri. Kelaa voi pyytää korottamaan Verohallinnon antamaa ennakonpidätysprosenttia myös suullisesti ilman muutosverokorttia. (Kansaneläkelaitos 2018å, viitattu 18.9.2018.)

4.4 Eläkkeen karttuminen vanhempainpäiväraha-ajoilta

Eläkettä kertyy vanhempainvapaiden sosiaalietuuksista, kuten äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainrahakausista. Myös kotihoidon tuen ajalta kertyy eläkettä. Edellytyksenä on, että ennen eläkkeelle jäämistä työansioita työuran aikana on kertynyt vähintään 17 807,01 euroa (vuoden 2019 tasossa). (Työeläke.fi 2018, viitattu 1.1.2019.)

Äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainraha-ajoilta karttuu työeläkettä näiden etuuksien perusteen mukaan, joka on vuositasoinen. Työeläkkeen perusteena oleva etuusansio saadaan, kun vuositasoinen etuuden peruste jaetaan 300:lla ja kerrotaan etuuspäivillä. Eläkettä laskettaessa vanhempainpäivärahan peruste kerrotaan luvulla 1,17 siltä osin, jolta etuus on maksettu henkilölle itselleen. (Työeläkelakipalvelu 2019, viitattu 1.1.2019.)

Eläkettä karttuu vanhempainpäivärahan perusteella myös siltä ajalta, jolta työnantaja maksaa äitiysajan palkkaa. Tältä ajalta eläkettä karttuu etuuden perusteesta, joka kerrotaan luvulla 0,17. Etuuden peruste otetaan huomioon kertoimilla muunnettuna sekä karttunutta eläkettä että tulevan ajan ansiota laskettaessa. (Työeläkelakipalvelu 2019, viitattu 1.1.2019.)

Etuuden perusteena on aina vähintään 741,96 euron kuukausiansio (vuoden 2019 tasossa), kun

- vanhempainpäiväraha määräytyy työtulojen mukaan ja
- vanhemmalla ei ole aikaisempaa työtuloa ja hänelle sen vuoksi maksetaan vanhempainpäivärahaa vähimmäispäivärahan suuruisena tai
- etuuden perusteena oleva ansio (kerrottuna kertoimilla 1,17 tai 0,17) on alle 741,96 euroa/kk.

Tätä etuuden perustetta ei enää koroteta kertoimilla 1,17 tai 0,17. Päiväkohtainen etuuden peruste on $741,96 / 25 = 29,68$ euroa. (Työeläkelakipalvelu 2019, viitattu 1.1.2019.)

Opintoraha vähentää opiskelijalla vanhempainpäivärahoja. Kun vanhempainpäiväraha maksetaan vähennettynä opintorahan saamisen vuoksi, etuuden peruste pysyy samansuuruisena kuin mitä se oli työtulojen mukaan laskettuna eli tästä lapsesta etuutta ensimmäistä kertaa määrättäessä. (Työeläkelakipalvelu 2019, viitattu 1.1.2019.)

Jos äiti on työssä vanhempainpäiväraha-aikana, päivärahaa maksetaan vähimmäistasoisena. Kun vanhempainpäivärahaa maksetaan työssäolon johdosta vähimmäistasoisena, vanhempainpäivärahan perusteena eläkettä määrättäessä käytetään vähimmäistasoista vanhempainpäivärahan määrää. Tätä ei enää koroteta kertoimilla. Eläkettä karttuu myös samalta ajalta maksetusta palkasta.

Jos vanhempi jää vanhempainrahakauden jälkeen kotiin hoitamaan alle 3-vuotiasta lastaan, kertyy hänelle eläkettä myös kotihoidon tuen ajalta. Eläke kertyy tällöin kiinteään euromäärän mukaan, mikä on 741,96 euroa kuukaudessa vuoden 2019 tasossa. Eläkettä kertyy hoitajaksoilta siihen saakka, kunnes nuorin kotona hoidettavista lapsista täyttää kolme vuotta. (Työeläke.fi 2018, viitattu 1.1.2019.)

5 ESIMERKKILASKELMIA LAPSEN SAANNIN VAIKUTUKSESTA KORKEAKOULUOPISKELIJAN TALOUTEEN

Opetus- ja kulttuuriministeriön 1.3.2009 julkaisemassa Opiskelijaperheet ja opintotuki -julkaisussa on käsitelty laajimmin suomalaisten opiskelijaperheiden toimeentuloa. Julkaisu on melko vanha, mutta yhtä kattavaa tutkimusta opiskelijaperheiden taloudesta ei ole tehty viime vuosina. Opetus- ja kulttuuriministeriön Opiskelijatutkimus 2017 Eurostudent VI sekä Opiskelijatutkimus 2010 Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulosta ja opiskelusta sisältävät kuitenkin paljon hyödyllistä tietoa korkeakouluopiskelijaperheiden määrästä, asumismuodoista ja taloudellisesta tilanteesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisemasta opiskelijatutkimuksesta vuonna 2010 selviää, että vuonna 2009 elatusvelvollisista opiskelijoista noin 25 000 henkilöä asui yhdessä puolison ja lapsen tai lasten kanssa. Luku oli noin 10 prosenttia kaikista korkeakouluopiskelijoista vuoden 2009 syksyllä. Yksi prosentti kaikista opiskelijoista eli noin 2500 henkilöä asui yksin lapsen tai lasten kanssa yksinhuoltajana. (Saarenmaa, Saari & Virtanen 2010, 29.)

Opintoministeriön vuonna 2005 tehdyssä Opiskelijaperheet ja opintotuki -julkaisussa puolestaan selvisi, että opiskelijaperheissä, jossa on kaksi huoltajaa, on nainen yleisemmin opiskelija ja opintorahaa saava osapuoli. Näitä naisia oli tuolloin noin 11 864. Opintorahaa saavia lasta huoltavia opiskelijamiehiä oli tuolloin puolestaan 4 195. Asuntokuntia, joissa molemmat saivat opintorahaa, oli noin 3 100, eli yhteensä 6 200 opiskelijaa. (Opiskelijaperheet ja opintotuki -työryhmä 2009, 14, 40.)

Yllämainituista tiedoista voidaan päätellä, että yleisin opiskelijaperhemuoto on sellainen, jossa toinen puolisoista opiskelee ja toinen on työsuhteessa. Perheen perustaminen opiskeluaikana edellyttääkin usein sitä, että toinen huoltajista käy ansiotyössä toisen jäädessä hoitamaan lasta kotona. Yleisemmin työssä käy mies äidin jäädessä hoitamaan lasta kotiin (Opiskelijaperheet ja opintotuki -työryhmä 2009, 28). Seuraavaksi yleisin perhemuoto on kahden opiskelijavanhemman talous. Myös yksinhuoltajaopiskelijat ovat merkittävä perhemuoto. Yksinhuoltaja-opiskelijat ovat pääsääntöisesti naisia (Opiskelijaperheet ja opintotuki -työryhmä 2009, 14).

Taloudellisia vaikeuksia on erityisesti yksinhuoltajalla ja silloin, kun molemmat vanhemmat opiskelevat (Opiskelijaperheet ja opintotuki -työryhmä 2009, 8). Seuraavissa korkeakouluopiskelijaperheiden talouden esimerkkilaskelmissa 1-3 on pyritty kartoittamaan kahden korkeakouluopiskelijavanhemman (esimerkki 1), yksinhuoltajakorkeakouluopiskelijan (esimerkki 2), sekä korkeakouluopiskelijan ja työsuhteessa olevan vanhemman (esimerkki 3) bruttotulot kuukaudessa ennen ja jälkeen lapsen saannin. Esimerkkilaskelmat ovat karkeita yleistyksiä ja antavat vain suuntaa antavia tietoja kunkin perhekoonpanon käytettävissä olevista tuloista opintotukikuukautta kohden ennen lapsen saantia ja sen jälkeen vuoden 2019 tasossa. Laskelmissa oletetaan, että vanhemmat ovat päätoimisia opiskelijoita, jotka nostavat opintotukea ainakin yhdeksän kuukaudelta kalenterivuoden aikana. Niissä ei ole huomioitu kesäkuukausien aikana mahdollisesti saatavia kesätyöpalkkoja, jotka voivat vaikuttaa lähinnä opiskelijavanhemmille myönnettävän yleisen asumistuen määrään. Laskelmissa on käytetty hyödyksi Kansaneläkelaitoksen tarjoamia laskureita eri etuuksien määrittämiseen. Laskurit löytyvät osoitteesta www.kela.fi/laskurit.

5.1 ESIMERKKI 1: Kahden korkeakouluopiskelijan tulot ennen ja jälkeen lapsen saannin

Ammattikorkeakouluopiskelijat 22-vuotias Juuso ja 21-vuotias Anni saavat ensimmäisen yhteisen lapsensa opintojensa aikana. Ennen lapsen syntymää he asuvat yhteisessä kaksiossa Oulussa, josta he maksavat yhdessä vuokraa 650 euroa kuukaudessa. Juusolla ja Annilla ei ole tarkoitus muuttaa asunnosta ennen opintojensa päättymistä, vaan he aikovat asua asunnossa myös lapsen syntymän jälkeen.

Juuso ja Anni ovat päättäneet keskittyä täysin opintoihinsa, joten heillä ei ole ansiotuloja nostamiensa opintotukikuukausien aikana ennen tai jälkeen lapsen syntymän. Taulukossa 9 on havainnollistettu Juuson ja Annin yhteiset bruttotulot opintotukikuukautta kohden ennen ja jälkeen lapsen syntymän, kun kummatkin opiskelevat päätoimisesti eivätkä ole työsuhteessa.

TAULUKKO 9 Juuson ja Annin yhteiset bruttotulot opintotukikuukautta kohden ennen ja jälkeen lapsen syntymän.

	Opiskelijapari- riskunta en- nen lasta, €/opintotu- kikuukausi	Opiskelu äi- tiys- ja van- hempainraha- kaudella, €/opintotuki- kuukausi	Opiskelu koti- hoidon tuella, €/opintotuki- kuukausi	Opiskelijapari- riskunta ja yksi lapsi, €/opintotu- kikuukausi
Opintoraha	500,56 €	650,56 €	650,56 €	650,56 €
Opintolainan valtiontakaus	1 300,00 €	1 300,00 €	1 300,00 €	1 300,00 €
Yleinen asumistuki	463,20 €	451,98 €	484,58 €	563,20 €
Työtulot	- €	- €	- €	- €
Lapsilisä		94,88 €	94,88 €	94,88 €
Äitiys-/vanhempainraha		696,50 €		
Kotihoidontuki			599,41 €	
Yhteensä	2 263,76 €	3 193,92 €	3 129,43 €	2 608,64 €

Ennen lapsen syntymää Juuso ja Anni saavat opintorahaa kumpikin 250,28 euroa eli yhteensä 500,56 euroa per tukikuukausi. Lisäksi heillä on mahdollisuus kummallakin nostaa opintolainan valtiontakausta 650 euroa eli yhteensä 1300 euroa per tukikuukausi. He ovat myös oikeutettuja yleiseen asumistukeen, joka on heidän tuloillaan noin 463,20 euroa kuukaudessa. On huomioitava, että yleiseen asumistukeen voi kuitenkin mahdollisesti vaikuttaa heidän kesäaikana tienaamansa ansiotulot, jos esimerkiksi toinen vanhemmista työskentelee kesäaikana.

Parin yhteiset bruttotulot kuussa ennen lapsen syntymää ovat siis laskennallisesti 2 263,76 euroa. Opintolainaa on huomioitu pariskunnan tulona, sillä perustoimeentulotukea haettaessa Kansaneläkelaitos edellyttää opintolainan hakemista kaikilta 18 vuotta täyttäneiltä opiskelijoilta (Kansaneläkelaitos 2016b, viitattu 3.10.2018).

Anni on oikeutettu hakemaan äitiyspäivärahaa Kansaneläkelaitokselta noin 30-50 päivää ennen lapsen laskettua aikaa. Koska Anni on ollut enne lapsen syntymää opiskelija ja hänellä ei ole ollut työtuloja, lasketaan hänen äitiyspäivärahansa opintotuen mukaan. Tällöin Anni saisi äitiyspäivärahaa vähimmäismäärän eli 27,86 euroa arkipäivältä, mikä tekee noin 696,50 euroa kuukaudelta. Myös Annin vanhempainpäiväraha olisi samansuuruinen. Tämän lisäksi perhe olisi oikeutettu lapsilisään lapsen syntymää seuraavasta kalenterikuukauden alusta alkaen, mikä olisi heidän tapauksessaan 94,88 euroa kuukaudessa ensimmäisestä lapsesta.

Jos Juuso jäisi vuorostaan hoitamaan lasta kotiin isyysrahakauden tai vanhempainrahakauden aikana, olisi myös hänen isyysrahansa ja vanhempainpäivärahansa sama 27,86 euroa arkipäivältä eli noin 696,50 euroa kuukaudelta, jos Juuson etuuden laskentaperusteena käytettäisiin hänen saamaansa opintotukea. On kuitenkin huomioitava, että tällöin Anni ei voisi saada samaan aikaan äitiys- tai vanhempainrahaa, pois lukien 18 isyysraha-arkipäivää, jotka Juuso saa pitää yhtä aikaa Annin äitiys- tai vanhempainrahakauden aikana.

Jos sekä Juuso että Anni opiskelisivat äitiys-, isyys- ja vanhempainrahakautensa aikana, saisivat sekä Anni että Juuso opintorahaa huoltajakorotuksella. Opintorahan määrä olisi tällöin henkilöä kohden 325,28 euroa, mistä huoltajakorotuksen osuus olisi 75 euroa. Opintorahaa he saisivat yhteensä siis 650,56 euroa tukikuukaudelta ja lisäksi heillä olisi kummallakin mahdollisuus nostaa opintolainaa 650 euroa tukikuukaudelta. Opintolainan yhteismäärä olisi siis 1300 euroa tukikuukaudelta.

Perheellä olisi myös oikeus yleiseen asumistukeen, joka tässä tapauksessa olisi arvioiltaan noin 451,98 euroa kuukaudessa. Perheen yhteiset bruttotulot silloin, kun sekä Anni että Juuso opiskelevat siitä huolimatta, että toinen olisi äitiys-, isyys- tai vanhempainrahakaudella, olisivat yhteensä noin 3 193,92 euroa. Tulot olisivat huomattavasti pienemmät, jos esimerkiksi Anni ei opiskelisi äitiys- ja vanhempainrahakautensa aikana. Tällöin perheen bruttotulot kuukaudessa olisivat vain noin 2 329,86 euroa kuukaudessa, mikä sisältäisi Juuson opintorahan 325,28 euroa, opintolainan valtiontakauksen 650 euroa, Annin äitiys-/vanhempainpäivärahan 696,50 euroa, lapsilisän 94,88 euroa sekä täyden yleisen asumistuen 563,20 euroa.

Jos Anni ja Juuso pystyisivät järjestämään lapsensa hoidon vanhempainrahakauden jälkeen ilman kunnallista tai yksityistä päivähoitopaikkaa heidän opiskellessaan, saisivat he kotihoidon tukea lapsensa hoitamisesta yhteensä 599,41 euroa, mikä sisältää hoitorahan 338,34 euroa, hoitolisän 181,07 euroa sekä 80 euron suuruisen Oulu-lisän. Lisäksi Juuso ja Anni saisivat kummatkin tukikuukautta kohti opintotukea huoltajakorotuksella yhteensä 650,56 euroa sekä opintolainan valtiotakausta yhteensä 1300 euroa. Lapsilisä olisi suuruudeltaan 94,88 euroa kuukaudelta ja yleistä asumistukea he saisivat noin 484,58 euroa kuukaudelta. Kotihoidon tuen aikana opiskellessaan he saisivat yhteensä bruttotuloja 3 129,43 euroa. Jos toinen vanhemmista jäisi hoitamaan lasta kotiin, eikä pystyisi nostamaan opintotukea olisi perheen bruttotulot tuolloin yhteensä 2 232,57 euroa.

Nämä tulot sisältäisivät toisen vanhemman opintorahan 325,28 euroa, opintolainan valtiontakauksen 650 euroa, toisen vanhemman kotihoidon tuen 599,41 euroa, lapsilisän 94,88 euroa sekä täyden yleisen asumistuen 563,20 euroa.

Kun lapsi siirtyy esimerkiksi kunnalliseen päiväkotiin tai kotihoidon tuki loppuu lapsen täyttäessä 3 vuotta ja vanhemmat opiskelevat kummatkin täysipäiväisesti, koostuvat perheen bruttotulot kuukaudessa kummankin vanhemman opintorahan yhteissummasta 650,56 euroa, opintolainan valtiontakauksen yhteissummasta 1300 euroa, yleisestä asumistuesta 563,20 euroa sekä lapsilisästä 94,88 euroa. Tällöin perheen bruttotulot olisivat kuukaudessa yhteensä 2 608,64 euroa eli noin 15,2 % korkeammat kuin Juuson ja Annin tulot ennen lapsen saantia.

5.2 ESIMERKKI 2: Yksin asuvan korkeakouluopiskelijan tulot ennen ja jälkeen lapsensaannin

Oulussa yksin asuva 24 vuotias ammattikorkeakouluopiskelija Milla saa ensimmäisen lapsensa opintojensa aikana. Ennen lapsensa syntymää hän asuu yksin vuokralla yksiössä, jonka vuokra on 450 euroa kuukaudessa. Lapsen synnyttyä hän kuitenkin muuttaa kaksioon, jonka vuokra on 600 euroa kuukaudessa. Lapsen isä ei ole tunnustanut isyyttään eikä aio osallistua syntyvän lapsen elämään. Taulukossa 10 havainnollistetaan Millan kokonaisbruttotuloja opintotukikuukautta kohden ennen ja jälkeen lapsen syntymän, kun Milla opiskelee päätoimisesti eikä ole työsuhhteessa opintojensa aikana.

TAULUKKO 10 Millan kokonaisbruttotulot opintotukikuukautta kohden ennen ja jälkeen lapsen syntymän.

	Yksin asuva opiskelija, €/opintotukikuukausi	Yksinhuoltaja-opiskelija äitiys- ja vanhempainraha-kaudella, €/ opintotukikuukausi	Yksinhuoltajaopiskelija kotihoidon tuella, €/ opintotukikuukausi	Yksinhuoltajaopiskelija yhdelle lapselle, €/ opintotukikuukausi
Opintoraha	250,28 €	325,28 €	325,28 €	325,28 €
Opintolainan valtioneuvoston tuki	650,00 €	650,00 €	650,00 €	650,00 €
Yleinen asumistuki	316,80 €	427,92 €	463,20 €	463,20 €
Työtulot	- €	- €	- €	- €
Lapsilisä		148,18 €	148,18 €	148,18 €
Elatustuki		158,74 €	158,74 €	158,74 €
Äitiys-/vanhempainraha		696,50 €	- €	
Kotihoidontuki			599,41 €	
Yhteensä	1 217,08 €	2 406,59 €	2 344,81 €	1 745,40 €

Ennen lapsen syntymää Millan opintotukikuukauden bruttotulot koostuvat opintorahasta 250,28 euroa, yleisestä asumistuesta 316,80 euroa ja opintolainan valtioneuvoston tukieudesta 650 euroa. Yhteensä hänen bruttotulonsa olisivat tällöin 1 217,08 euroa kuukaudessa. Esimerkissä ei ole laskettu Millalle ansiotuloja.

Noin 30-50 päivää ennen lapsen laskettua aikaa, Millalla on oikeus hakea äitiysrahaa Kansaneläkelaitokselta. Koska Milla on ollut enne lapsen syntymää opiskelija ja hänellä ei ole ollut työtuloja, lasketaan hänen äitiyspäivärahansa opintotuen mukaan. Tällöin Milla saisi äitiyspäivärahaa vähimmäismäärän eli 27,86 euroa arkipäivältä, mikä tekee 695,50 euroa kuukaudelta. Myös Millan vanhempainraha olisi saman suuruinen kuin äitiyspäiväraha. Lisäksi lapsen syntymän jälkeen Milla

saisi ensimmäisestä lapsestaan lapsilisää yksinhuoltajakorotuksella 148,18 euroa ja elatustukea 158,74 euroa kuussa.

Jos Milla opiskelee äitiys- ja vanhempainrahakauden aikana lapsen syntymän jälkeen, saa hän lisäksi nostaa opintotukea kuukaudessa 325,28 euroa, mikä sisältää 75 euron huoltajakorotuksen. Lisäksi Millalla on mahdollisuus nostaa opintolainaa 650 euroa per tukikuukausi. Kuukaudessa saatavan yleisen asumistuen määrä riippuu Millan muista tuloista. Jos Milla ei opiskele vanhempainpäiväraha-kausien aikana hän saa täyden asuistuen uuteen asuntoonsa eli 463,20 euroa kuukaudessa. Jos Milla nostaa opintotukea, asumistuki jää hieman edellistä pienemmäksi eli tässä tapauksessa noin 427,92 euron suuruiseksi. Millan bruttotulot olisivat siis yhteensä vanhempainpäiväraha-kausien aikana opiskellessa 2 406,59 euroa kuukaudessa ja ilman opiskelua 1 466,62 euroa kuukaudessa.

Jos Milla siirtyisi vanhempainpäiväraha-kausien jälkeen hoitamaan lastansa kotiin kotihoidon tuella, hän saisi kotihoidontukea tässä tapauksessa täydet 599,41 euroa kuukaudessa, mikä sisältää hoitorahan 338,34 euroa, hoitolisän 181,07 euroa sekä 80 euron suuruisen Oulu-lisän. Lapsilisä ja elatustuki pysyisivät samana kuin vanhempainpäiväraha-kausien aikana, sillä ne eivät ole tulosi-donnaisia tukia. Jos Milla opiskelisi kotihoidon tuen aikana ja onnistuisi järjestämään lapsen hoidon ilman kunnallista tai yksityistä päivähoitopaikkaa esimerkiksi isovanhempien avulla, hän saisi kotihoidon tuen lisäksi opintorahaa huoltajakorotuksella 325,28 euroa ja mahdollisuuden nostaa opintolainaa 650 euroa. Yleinen asumistuki olisi opiskellessa ja ilman opiskelua täydet 463,20 euroa kuukaudessa. Näin ollen Millan kokonaisbruttotulot kuukaudessa kotihoidon tuen aikana olisivat opintotuen kanssa 2 344,80 euroa ja ilman opintotukea 1 369,53 euroa.

Kun Millan lapsi siirtyy esimerkiksi kunnalliseen päiväkotiin tai kotihoidon tuki loppuu lapsen täyttäessä 3 vuotta ja Milla aloittaa täysipäiväiset opinnot, koostuu Millan tulot opintotukikuukausien aikana lähinnä opintorahasta 325,28 euroa, opintolainasta 650 euroa, yleisestä asumistuesta 463,20 euroa, lapsilisästä 148,18 euroa ja elatustuesta 158,74 euroa. Tällöin Millan bruttotulot olisivat kuukaudessa yhteensä 1745,40 euroa, mikä on 43,4 % suurempi kuin Millan tulot ennen lapsen saantia.

5.3 ESIMERKKI 3: Korkeakouluopiskelijan ja päätoimisessa työsuhteessa olevan parisunnan tulot ennen ja jälkeen lapsen saannin

Ammattikorkeakouluopiskelija Aino ja päätoimisessa työsuhteessa oleva Antero saavat ensimmäisen yhteisen lapsensa Aion opintojen aikana vuoden 2019 syksyllä. He asuvat ennen lapsen syntymää vuokralla kolmiossa, jonka vuokra on 780 euroa kuukaudessa. Heillä ei ole aikomusta muuttaa isompaan asuntoon heti lapsen syntymän jälkeen. Aino on aloittanut opintonsa vuoden 2019 alussa tammikuussa ja oli tätä ennen kokoaikaisessa työsuhteessa, josta sai työtuloa noin 20 150 euroa vuodessa. Taulukossa 11 on havainnollistettu Aion ja Anteron yhteiset bruttotulot opintotukikuukautta kohden ennen ja jälkeen lapsen syntymän.

TAULUKKO 11 Aion ja Anteron yhteiset bruttotulot opintotukikuukautta kohden ennen ja jälkeen lapsen syntymän.

	Opiskelija ja työssäkäyvä ennen lasta, €/opintotukikuukausi	Opiskelu äitiys- ja vanhempainrahakaudella, €/opintotukikuukausi	Opiskelu kotihoidon tuella, €/opintotukikuukausi	Opiskelija-pariskunta ja yksi lapsi, €/opintotukikuukausi
Opintoraha	250,28 €	325,28 €	325,28 €	325,28 €
Opintolainan valtiontakaus	650,00 €	650,00 €	650,00 €	650,00 €
Yleinen asumistuki	- €	- €	- €	- €
Työtulot	3 541,25 €	2 816,00 €	2 816,00 €	2 816,00 €
Lapsilisä		94,88 €	94,88 €	94,88 €
Äitiys-/vanhempainraha		*(1 539,50 €) 1 197,50 €		
Kotihoidontuki			469,13 €	
Yhteensä	4 441,53 €	*(5 425,66 €) 5 083,66 €	4 355,29 €	3 886,16 €

*Suluissa huomioitu korotettu äitiyspäiväraha, jota maksetaan äitiysrahakauden 56 ensimmäisestä arkipäivästä eli noin ensimmäiset 2 kuukautta.

Aino on tienannut ennen lapsen syntymää opintojensa ohella keskimäärin 725,25 euroa kuukaudessa, mikä oli opintorahaa saavien ammattikorkeakouluopiskelijoiden mediaanitulo vuonna 2016. (Kansaneläkelaitos 2018ä, Viitattu 21.11.2018). Lisäksi hän on saanut opintotukea 250,28 euroa per tukikuukausi ja noston tämän lisäksi opintolainaa 650 euroa tukikuukautta kohden. Antero puolestaan on tienannut palkkatyöstään ennen lapsen syntymää noin 2 816 euroa kuukaudessa, mikä

oli työ- ja virkasuhteessa olevan kokonaisansion mediaani vuonna 2017 (Tilastokeskus 2018, Viitattu 21.11.2018). Yleiseen asumistukeen pariskunta ei ole ollut oikeutettu ollenkaan suurien tulojensa takia. Pariskunnan yhteiset bruttotulot ennen lapsen syntymää ovat 4 441,53 euroa kuukaudessa.

Aino on oikeutettu hakemaan äitiyspäivärahaa Kansaneläkelaitokselta noin 30-50 päivää ennen lapsen laskettua aikaa. Ainon tapauksessa äitiysrahan laskennassa käytetään vanhempainpäivärahakautta edeltäneenä vuonna verotuksessa vahvistettuja työtuloja, jotka ovat olleet suuremmat kuin opiskellessa. Vuoden 2017 vahvistettu työtulo on ollut Ainolla noin 20 150 euroa. Tällöin Aino saisi korotettua äitiyspäivärahaa 61,58 euroa ensimmäisiltä 56 arkipäivältä, mikä tekee noin 1 539,50 euroa kuukaudelta. Ainon loppu äitiys- ja vanhempainpäiväraha puolestaan olisi 47,90 euroa arkipäivältä eli noin 1 197,50 euroa kuukaudessa. Tämän lisäksi perhe olisi oikeutettu lapsilisään lapsen syntymää seuraavasta kalenterikuukauden alusta alkaen, mikä olisi heidän tapauksessaan 94,88 euroa kuukaudessa ensimmäisestä lapsesta.

Perheen yhteiset bruttotulot tukikuukauden aikana olisivat silloin, kun Aino opiskelisi äitiys- tai vanhempainrahakaudella ja Antero kävisi töissä, yhteensä noin 5 083,66 euroa. Tämä summa sisältäisi Anteron palkan 2 816 euroa sekä Ainon äitiyspäivärahan 1 197,50 euroa, opintorahan huoltajakorotuksella 325,28 euroa, opintolainan 650 euroa sekä lapsilisän 94,88 euroa. Tulot olisivat pienemmät, jos Aino ei opiskelisi äitiys- ja vanhempainrahakautensa aikana ja näin ollen ei nostaisi opintotukea tänä aikana. Tällöin perheen bruttotulot kuukaudessa jäisivät noin 4 108,38 euroon. Yleiseen asumistukeen he eivät olisi edelleenkään oikeutettuja.

Jos Aino ja Antero pystyisivät järjestämään lapsensa hoidon vanhempainrahakauden jälkeen ilman kunnallista tai yksityistä päivähoitopaikkaa heidän opiskellessaan, saisivat he kotihoidon tukea lapsensa hoitamisesta yhteensä 469,13 euroa, mikä sisältää hoitorahan 338,34 euroa, hoitolisän 50,79 euroa sekä 80 euron suuruisen Oulu-lisän. Lisäksi Aino saisi tukikuukautta kohti opintotukea huoltajakorotuksella yhteensä 325,28 euroa sekä opintolainan valtioneuvoston 650 euroa. Lapsilisä olisi suuruudeltaan 94,88 euroa kuukaudelta. Kotihoidon tuen aikana Ainon opiskellessa ja Anteron käydessä töissä he saisivat yhteensä bruttotuloja 4 355,29 euroa. Jos Aino jäisi hoitamaan lasta kotiin, eikä pystyisi näin ollen nostamaan opintoetuuksia, olisi perheen bruttotulot tuolloin yhteensä 3 380,01 euroa.

Kun lapsi siirtyy esimerkiksi kunnalliseen päiväkotiin tai kotihoidon tuki loppuu lapsen täyttäessä 3 vuotta ja Aino opiskelisi täysipäiväisesti, koostuisivat perheen bruttotulot kuukaudessa Ainon opintorahasta ja sen huoltajakorotusosasta 325,28 euroa, opintolainan valtiontakauksesta 650 euroa, Anteron palkasta 2 816 euroa sekä lapsilisästä 94,88 euroa. Tällöin perheen bruttotulot olisivat kuukaudessa, yhteensä 3 886,16 euroa, mikä on noin 12,5 % vähemmän kuin Juuson ja Annin tulot ennen lapsen saantia. Pienemmät tulot johtuvat siitä, että laskelmissa oletetaan, että Aino ei kävisi opintojen ohella enää töissä. Jos Aino kävisi opintojen ohella entisen tapaan töissä tienaten noin 725,25 euroa kuukaudessa, olisivat yhteenlasketut tulot tällöin 4611,41 euroa kuukaudessa eli noin 3,8 % suuremmat kuin ennen lapsen saantia. Käytännössä heidän tulonsa kasvaisivat siis lapsilisän ja opintotuen huoltajakorotuksen verran.

6 OPPAAN LAATIMINEN

Tämän opinnäytetyön keskeisimpänä tuotoksena syntyy Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijakunta OSAKOn jäsenille suunnattu opas siitä, miten lapsen saanti korkeakouluopintojen aikana vaikuttaa opiskelijavanhempien talouteen. Työ on toiminnallinen opinnäytetyö ja siinä on käytetty laadullisia eli kvalitatiivisia menetelmiä.

Työn tavoitteena on luoda käytännönläheinen ohjekirjanen, jossa käsitellään yleisimpiä etuuksista, joihin korkeakouluopiskelijavanhemmat ovat oikeutettuja saadessaan lapsen opintojensa aikana. Oppaan tarkoitus on myös tarjota ajantasaista tietoa lapsen saannin vaikutuksista opiskelijan talouteen ja yleisesti hänen opintoihinsa. Tavoitteena on lisätä Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijakunnan jäsenten tietämystä edellä mainituista asioista. On tärkeä huomioida, että opas on suunnattu OSAKOn jäsenien käyttöön, joten se on tehty ammattikorkeakouluopiskelijoiden näkökulmasta.

Opas rakentuu opinnäytetyön melko laajan tietoperustan pohjalta. Tavoitteena on ollut tuoda tieto oppaassa esille mahdollisimman yksinkertaistetusti ja informatiivisesti. Oppaan tarkoitus ei ole olla täysin tyhjentävä tietopaketti aiheesta, vaan sen tarkoitus on esitellä kokonaisuus mahdollisimman käytännönläheisesti. Opas kannustaa lukijaa hakemaan aiheesta yksityiskohtaisempaa tietoa, sillä jokaisen tuoreen korkeakouluopiskelijan elämäntilanne on aina yksilöllinen. Opas ja opinnäytetyöraportti kuvaavat Suomen perhevapapaisiin pohjautuvaa tilannetta ja lainsäädäntöä oppaan laatimishetkellä vuoden 2019 keväällä. Lait ja säädökset muuttuvat kuitenkin jatkuvasti, joten opasta hyödyntävien on hyvä tarkastaa, pitävätkö oppaan tiedot paikkaansa vielä sillä hetkellä.

Opasta lähdettiin toteuttamaan Canva ohjelmalla, mikä on ilmainen selainpohjainen grafiikka- ja kuvankäsittelyohjelma, jonka konsepti perustuu yksinkertaisuuteen ja helppokäyttöisyyteen (Kuulu 2017, viitattu 13.1.2019). Oppaan suunnitteluvaiheessa sisällön pohjaksi muodostui seuraavat osiot:

- Johdanto
- Kelan tarjoamat etuudet tuoreille opiskelijaperheille
- Muut mahdolliset opiskelijaperheiden etuudet
- Opiskelijaperheiden perhevapaakorvaukset 2019 -havainnointi kuva

- Yleistä lapsen saannin vaikutuksesta korkeakouluopintoihin ja talouteen
- Lisätietoa

Oppaan nimeksi muodostui ytimekkäästi ”Opas opiskelijavanhempien etuuksista”, jolloin nimi olisi mahdollisimman selkeä ja aiheeseen sopiva. Oppaan ensimmäinen osio sisältää johdantotekstin, jossa alustetaan opasta ja käydään lyhyesti läpi sen sisältö. Johdannon on tarkoitus olla lyhyt ja herättää lukijan mielenkiinto aiheeseen.

Toinen osio käsittelee Kansaneläkelaitoksen tarjoamia etuuksia tuoreille korkeakouluopiskelijavanhemmille. Näitä ovat äitiys-, isyys ja vanhempainraha, lapsilisä, kotihoidon tuki, opintotuki ja opintotuen huoltajakorotus sekä äitiysavustus. Etuudet ovat valittu sen mukaan, mitkä ovat opiskelijavanhemmille relevanteimmat. Etuuksista koottu tieto on pyritty tiivistämään ja jäsentämään siten, että ne olisivat mahdollisimman helppolukuisia ja selkeitä. Etuudet ja niiden rahamäärät on ilmoitettu oppaassa vuoden 2019 tasossa.

Kolmannessa osiossa on keskitytty muihin mahdollisiin opiskelijaperheiden etuuksiin. Näitä ovat joustava ja osittainen hoitoraha, toimeentulotuki, yleinen asumistuki, elatustuki sekä opintolainan korkoavustus. Nämä ovat etuuksia, joihin korkeakouluopiskelijavanhemmilla voi olla oikeus tietyissä elämäntilanteissa, kuten esimerkiksi työsuhteessa ollessaan tai yksinhuoltajana. Koen, että nämä oppaaseen valitut etuudet ovat yleisimpiä etuuksia, joita korkeakouluopiskelijavanhemmat ovat oikeutettuja opintotuen, vanhempainpäivärahojen ja perheavustuksien lisäksi.

Neljäs osio sisältää kuvan, jossa on havainnollistettu opiskelijaperheiden perhevapaakorvaukset vuoden 2019 tasolla. Kuva on luotu Sosiaali- ja terveysministeriön nettisivuilta löytyvän Perhevaapaat ja korvaukset -kuvaa mukaillen. Kuvaa on muokattu käsittelemään enemmän korkeakouluopiskelijavanhempien näkökulmaa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018, viitattu 1.1.2019). Kuvan tarkoitus on kertoa informaatiota perhe-etuuksista ja havainnollistaa niiden kronologista järjestystä ja suhdetta toisiinsa silloin, kun opiskelija saa lapsen korkeakouluopintojensa aikana. Kuvan tarkoitus on myös keventää ja tasapainottaa opasta, jotta se ei sisältäisi pelkästään tiivistä ja raskasta asiatekstiä.

Viides osio käsittelee yleisesti lapsen saannin vaikutusta korkeakouluopintoihin ja talouteen. Luvussa käydään läpi lyhyesti opinto-oikeuden kulumisen vanhempainpäiväraha-aikana sekä

lapsen saannin vaikutusta opintolainavähennykseen ja -hyvitykseen. Lisäksi luku käsittelee opintolainan tulovalvontaa ja sosiaalietuuksien verotusta sekä eläkkeen kertymistä vanhempainpäivärahakausilta.

Oppaan loppuun on koottu internet-sivuja, joista lukija voi hakea lisätietoa aiheeseen liittyen. Internet-sivuista kaksi johdattaa Kanasaneläkelaitoksen sivuille, joista saa lisätietoa lapsiperhe-etuuksista ja niiden määristä. Kolmas linkki johdattaa Oulun perheoikeudellisiin palveluihin, joihin kuuluvat isyysasiat, elatus-, huolto- ja tapaamissopimusasiat sekä olosuhdeselvitysten laatiminen tuomioistuimelle lasten huolto- ja tapaamisriidoissa. Tarkoitus on kannustaa lukijaa selvittämään tarkemmin mihin etuuksiin juuri hän on oikeutettu omassa elämäntilanteessaan.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää, miten lapsen saanti korkeakouluopintojen aikana vaikuttaa korkeakouluopiskelijoiden talouteen niin välittömästi kuin välillisestikin. Työn tavoite oli määrittellä mahdollisimman kattavasti yleisimmät etuudet, joihin korkeakouluopiskelijavanhemmat ovat oikeutettuja ja perehtyä havainnollistavien laskuesimerkkien avulla siihen, miten nämä käytännössä vaikuttavat esimerkkiperheiden talouteen. Koska opinnäytetyö oli luonteeltaan toiminallinen kehittämistyö, ei työssä ollut varsinaista tutkimustyötä. Opinnäytetyön teoriaosan pohjalta laadittiin käytännönläheinen opas aiheesta työn toimeksiantajalle Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijakunta OSAKOlle.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen siitä, miten lapsen saaminen korkeakouluopintojen aikana vaikuttaa opiskelijavanhempien talouteen, saatiin kattavan teoriaosuuden lisäksi vastauksia esimerkkiperheiden laskelmissa. Laskelmien myötä huomattiin, että jokaisen opiskelijaperheen taloudellinen tilanne on yleensä uniikki ja lapsen saannin taloudelliset vaikutukset ovat erittäin tapauskohtaisia. Taloudellisesti eniten tukea esimerkkiperheistä sai yksinhuoltajaopiskelija, jonka tulot olivat noin 42 % suuremmat kuin ennen lapsen syntymää. Yksinhuoltajavanhempi kuitenkin vastaa lapsen menoista usein yksin, jolloin tulot voivat olla vain näennäisesti suuremmat.

Toinen tutkimuskysymys käsitteli sitä, mihin sosiaalietuuksiin korkeakouluopiskelijavanhemmat ovat oikeutettua ja miten työskentely sekä opiskelu vaikuttavat näihin etuuksiin. Tärkeimmät etuudet korkeakouluopiskelijaperheillä näyttäisivät olevan opintotuen ja yleisien asumistuen lisäksi opintotuen huoltajakorotus sekä lapsilisä. Heille, jotka saava lapsensa opintojensa aikana, tärkeiksi tuiksi muodostuivat lisäksi vanhempainpäivärahat, lasten hoidon tuet sekä äitiysavustus. Näistä etuuksista vain vanhempainpäivärahoihin ja lasten hoidon tukiin vaikuttivat sekä työskentely että opiskelu.

Kolmanteen ja viimeiseen tutkimuskysymykseen siitä, miten perheellistyminen vaikuttaa välillisesti korkeakouluopiskelijoiden talouteen, saatiin vastauksia muun muassa vanhempainpäiväraha-kausien vaikutuksista opinto-oikeuteen ja opintolainavähennykseen sekä -hyvitykseen. Lisäksi työssä kävi ilmi, että vanhempainrahakausien ajalta kertyy myös eläkettä tiettyjen edellytyksien täytyessä.

Työn aihe itsessään on mielestäni erittäin ajankohtainen, sillä syntyvyys Suomessa on laskenut viime vuosina radikaalisti. Syitä tälle on haettu esimerkiksi töiden, talouden ja opiskelujen loppuun saattamisen paineista. Itseäni kiinnosti lähteä selvittämään, miten lasten saaminen erityisesti opintojen aikana vaikuttaa korkeakouluopiskelijoiden talouteen. Koin, että opiskelun ja vanhemmuuden yhteensovittamista on tutkittu paljon vähemmän kuin työn ja vanhemmuuden yhteensovittamisesta. Lisäksi oma elämäntilanteeni liittyi läheisesti aiheeseen, sillä olen itse saanut ensimmäisen lapseni suunnitellusti korkeakouluopintojeni aikana. Tämä lisäsi entisestään kipinää lähteä tutkimaan asiaa.

Opinnäytetyöprojekti kokonaisuudessaan onnistui mielestäni hyvin. Tietoa aiheesta löytyi laajasti, joten työn teoriaosuuden rajaaminen oli välillä haastavaa. Työstä täytyi rajata pois esimerkiksi adoptioon, sateenkaariperheeseen ja sairaan lapsen hoitamiseen liittyvät etuudet, jottei aihe olisi lähtenyt rönsyilemään liikaa. Työtä tehdessä täytyi huomioida myös se, ettei tarkkoja ja yksityiskohtaista tietoa etuuksista voinut aina määrittellä, sillä silloin oppaasta olisi tullut liian raskasta luetavaa. Koen, että liian raskas teksti ei olisi palvellut oppaan lukijaa. Mielestäni sain kuitenkin hyvin tiivistettyä oppaaseen yleisimmät tuoreiden korkeakouluopiskelijavanhempien etuudet. Lisäksi laskelmat esimerkkiperheiden taloudellisesta tilanteesta ennen ja jälkeen lapsen saannin havainnollistivat mielestäni ymmärrettävästi taloudellisia vaikutuksia.

Opinnäytetyöprosessi eteni kutakuinkin suunnitelmien mukaisesti. Prosessi aloitettiin vuoden 2018 toukokuun lopussa ja opinnäytetyön oli alustavasti tarkoitus valmistua vuoden 2018 loppuun mennessä. Prosessia viivästytti kuitenkin kiireinen työ- ja elämäntilanteeni sekä vuoden vaihteen jälkeen voimaan tulevat perhevapaalakien muutokset. Koin, että opas ei olisi palvellut toimeksiantajaa, jos se olisi julkaistu vuoden 2018 tiedoilla, jotka olisivat vanhentuneet heti vuoden vaihteen jälkeen. Siksi työn valmistuminen siirtyi vuoden 2019 alkupuolelle. Näin varmistuttiin työn tietojen ajantasaisuudesta ja paikkansapitävyydestä.

Tämän työn aihe keskittyi erityisesti tuoreiden korkeakouluopiskelijavanhempien talouden tarkasteluun. Jatkotutkimuksena voisi lähteä tutkimaan esimerkiksi sitä, miten korkeakouluopiskelijavanhemmat itse kokevat taloudellisen tilanteensa ja minkälaisia muutoksia he toivoisivat perhepolitiikan opiskelijaperheiden näkökulmasta.

LÄHTEET

Ahti-Miettinen, O., Moisio, J., Potila, A., Myy-Martikainen, M. & Virtanen, V. 2017. Opiskelijatutkimus 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:37.

Berg, V., Miettinen, A., Rotkirch, A. & Tammissalo K. 2017. Miksi vanhemmuutta lykätään? Nuorten aikuisten näkemyksiä lastensaannista. Perhebarometri 2017. Väestöliitto, Helsinki.

Kansaneläkelaitos 2016a. Enimmäistukiaika koreakouluopinnoissa. Viitattu 16.6.2018, <https://www.kela.fi/opintotukiaika-enimmaistukiaika-korkeakouluopinnoissa>.

Kansaneläkelaitos 2016b. Perustoimeentulotuki opiskelijalle. Viitattu 3.10.2018, <https://www.kela.fi/toimeentulotuki-opiskelijat>.

Kansaneläkelaitos 2017a. Yleinen asumistuki – määrä ja maksaminen. Viitattu 2.8.2018, <https://www.kela.fi/asumisen-tuet-maara-ja-maksaminen>.

Kansaneläkelaitos 2017b. Kelan äitiyspakkaus. Viitattu 4.7.2018, <https://aitiyspakkaus.kela.fi/>.

Kansaneläkelaitos 2017c. Yksityisen hoidon tuen määrä ja maksaminen. Viitattu 8.8.2018, <https://www.kela.fi/yksityisen-hoidon-tuki-maara-ja-maksaminen>.

Kansaneläkelaitos 2017d. Myös opiskelija voi saada perustoimeentulotukea, jos ei saa opintotukea. Viitattu 25.8.2018, https://www.kela.fi/ajankohtaista-toimeentulotuki/-/asset_publisher/EoICF5z5o9tb/content/myos-opiskelija-voi-saada-perustoimeentulotukea.

Kansaneläkelaitos 2017e. Etuuksien verotus. Viitattu 18.9.2018, <https://www.kela.fi/verotus>.

Kansaneläkelaitos 2018a. Opintoraha. Viitattu 13.6.2018, <https://www.kela.fi/opintotuki-opintoraha>.

Kansaneläkelaitos 2018b. Korkeakouluopintojen edistyminen. Viitattu 16.6.2018, <https://www.kela.fi/opintojen-edistyminen-korkeakouluopinnot>.

Kansaneläkelaitos 2018c. Yleinen asumistuki. Viitattu 25.6.2018, <https://www.kela.fi/opintotuki-aika-enimmaistukiaika-korkeakouluopinnoissa>.

Kansaneläkelaitos 2018d. Yleinen asumistuki 2018. Viitattu 25.6.2018, <https://www.kela.fi/documents/10180/0/Yleinen+asumistuki%2C+selkoesite/a3cc111b-bcb2-44ba-a420-2a51aa3ba1fe>.

Kansaneläkelaitos 2018e. Asunto ja asumismenot. Viitattu 30.6.2018, <https://www.kela.fi/asunto-ja-asumismenot>.

Kansaneläkelaitos 2018f. Äitiysraha. Viitattu 4.7.2018, <https://www.kela.fi/aitiysraha>.

Kansaneläkelaitos 2018g. Erityisäitiysraha. Viitattu 4.7.2018, <https://www.kela.fi/documents/10192/3240928/Erityis%C3%A4itiysraha.pdf>.

Kansaneläkelaitos 2018h. Isyysraha. Viitattu 6.7.2018, <https://www.kela.fi/isyysraha>.

Kansaneläkelaitos 2018i. Vanhempainraha. Viitattu 10.7.2018, <https://www.kela.fi/vanhempainraha>.

Kansaneläkelaitos 2018j. Vanhempainpäivärahojen määrä. Viitattu 18.7.2018, <https://www.kela.fi/vanhempainpaivarahat-maara-ja-maksaminen>.

Kansaneläkelaitos 2018k. Vanhempainpäivärahojen laskukaavat. Viitattu 18.7.2018, <https://www.kela.fi/vanhempainpaivarahat-laskukaava>.

Kansaneläkelaitos 2018l. Kotihoidon tuki. Viitattu 22.7.2018, <https://www.kela.fi/kotihoidontuki>.

Kansaneläkelaitos 2018m. Kotihoidon tuen määrä. Viitattu 22.7.2018, <https://www.kela.fi/kotihoidontuki-maara-ja-maksaminen>.

Kansaneläkelaitos 2018n. Muiden etuuksien vaikutus kotihoidon tukeen. Viitattu 22.7.2018, <https://www.kela.fi/kotihoidontuki-muiden-etuuksien-vaikutus>.

Kansaneläkelaitos 2018o. Yksityisen hoidon tuki. Viitattu 8.8.2018, <https://www.kela.fi/yksityisen-hoidon-tuki>.

Kansaneläkelaitos 2018p. Lapsilisä. Viitattu 10.8.2018, <http://www.kela.fi/lapsilisa>.

Kansaneläkelaitos 2018q. Lapsilisän määrä ja maksaminen. Viitattu 10.8.2018, <http://www.kela.fi/lapsilisa-maara-ja-maksaminen>.

Kansaneläkelaitos 2018r. Joustava hoitoraha. Viitattu 18.8.2018, <https://www.kela.fi/joustava-hoitoraha>.

Kansaneläkelaitos 2018s. Joustavan hoitorahan määrä ja maksaminen. Viitattu 18.8.2018, <https://www.kela.fi/joustava-hoitoraha-maara-ja-maksaminen>.

Kansaneläkelaitos 2018t. Osittainen the Student Union of Oulu University of Applied Sciences i.e. OSAKOhoitoraha. Viitattu 19.8.2018, <https://www.kela.fi/osittainen-hoitoraha>.

Kansaneläkelaitos 2018u. Osittaisen hoitorahan määrä ja maksaminen. Viitattu 19.8.2018, <https://www.kela.fi/osittainen-hoitoraha-maara-ja-maksaminen>.

Kansaneläkelaitos 2018w. Elatustuen määrä ja maksaminen. Viitattu 27.8.2018, <https://www.kela.fi/elatustuki-maara-ja-maksaminen>.

Kansaneläkelaitos 2018v. Elatustuki. Viitattu 1.1.2019, <https://www.kela.fi/elatustuki>.

Kansaneläkelaitos 2018x. Opintolainavähennys. Viitattu 14.8.2018, <https://www.kela.fi/opintolainavahennys>.

Kansaneläkelaitos 2018y. Opintolainahyvitys. Viitattu 14.8.2018, <https://www.kela.fi/opintolainahyvitys>.

Kansaneläkelaitos 2018z. Opiskelijan omat tulot. Viitattu 18.9.2018, <https://www.kela.fi/opintotuki-omat-tulot>.

Kansaneläkelaitos 2018å. Pitääkö Kelaan toimittaa verokortti? Viitattu 18.9.2018, https://www.kela.fi/tukien-verotus_pitaako-kelaan-toimittaa-verokortti.

Kansaneläkelaitos 2018ä. Opintotuen saajien tulot vuonna 2016 ja vuoteen 2016 kohdistunut tulovalvonta. Viitattu 21.11.2018, https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/233910/Opintotuen_saajien_tulot_vuonna_2016_ja_vuoteen_2016_kohdistunut_tulovalvonta.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Kansaneläkelaitos 2019a. Asunto ja asumismenot. Viitattu 1.1.2019, <https://www.kela.fi/asunto-ja-asumismenot>.

Kansaneläkelaitos 2019b. Tulojen vaikutus asumistukeen. Viitattu 1.1.2019, <https://www.kela.fi/asumisen-tuet-tulojen-vaikutus>.

Kansaneläkelaitos 2019c. Muutoksia Kelan etuuksiin vuonna 2019. Viitattu 1.1.2019, https://www.kela.fi/ajankohtaista-henkiloasiakkaat/-/asset_publisher/kg5xtoqDw6Wf/content/muutoksia-kelan-etuuksiin-vuonna-2019.

Kansaneläkelaitos 2019d. Opintorahasta ei vähennetä ennakopidätystä 1.1.2019 alkaen. Viitattu 1.1.2019, https://www.kela.fi/ajankohtaista-henkiloasiakkaat/-/asset_publisher/kg5xtoqDw6Wf/content/opintorahasta-ei-vahenneta-ennakonpidatysta-1-1-2019-alkaen.

Koulutusrahasto 2015. Opintovapaa. Viitattu 20.6.2018, <https://www.koulutusrahasto.fi/fi/aikuis-koulutustuen-hakijoille/taysimaarainen-aikuiskoulutustuki-palkansaajalle/opintovapaa/>.

Koulutusrahasto 2017. Estävät etuudet. Viitattu 20.6.2018, <https://www.koulutusrahasto.fi/fi/aikuis-koulutustuen-hakijoille/taysimaarainen-aikuiskoulutustuki-palkansaajalle/estavat-etuudet/>.

Laki toimeentulotuesta 30.12.1997/1412

Laki yleisestä asumistuesta 14.11.2014/938

Lapsilisälaki 21.8.1992/796

Kuulu 2017. Canva - paras ilmainen kuvankäsittelyohjelma. Viitattu 13.1.2019, <https://www.kuulu.fi/blogi/canva-paras-ilmainen-kuvankasittelyohjelma/>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017. Opintotukeen huoltajakorotus. Viitattu 13.6.2018, http://mi-nedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/opintotukeen-huoltajakorotus.

Opintotukilaki 21.1.1994/65

Opiskelijaperheet ja opintotuki työryhmä 2009. Opiskelijaperheet ja opintotuki. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:14.

OSAKO 2018. Tutustu OSAKOon. Viitattu 26.9.2018, <http://www.osakoweb.fi/tutustu-osakoon/>.

Oulun ammattikorkeakoulu 2018. Opiskeluoikeus. Viitattu 9.7.2018, <http://www.oamk.fi/opinto-opas/opiskelu-oamkissa/opiskeluoikeus>.

Oulun kaupunki 2019. Kotihoidon tuki ja Oulu-lisä. Viitattu 1.1.2019, <https://www.ouka.fi/oulu/paivo-hoito-ja-esiopetus/kotihoidontuki-ja-oulu-lisa>.

Saarenmaa, K., Saari, K. & Virtanen, V. 2010. Opiskelijatutkimus 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:18.

Sairausvakuutuslaki 21.12.2004/1224

Sosiaali- ja terveysministeriö 2018. Hallituksen kehysriihestä toimenpiteitä eriarvoisuuden vähentämiseksi. Viitattu 17.10.2018, https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/hallituksen-kehysriihesta-toimenpiteita-eriarvoisuuden-vahentamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2018. Lapsiperheiden tuet ja perhevapaat. Viitattu 1.1.2019, <https://stm.fi/toimeentulo/lapsiperheet>

Tilastokeskus 2018. Työ- ja virkasuhteiden yleisin ansio 2 600 euroa kuukaudessa vuonna 2017. Viitattu 21.11.2018, https://www.stat.fi/til/pra/2017/pra_2017_2018-09-13_tie_001_fi.html.

Työeläke.fi 2018. Sosiaalietuuksista ja lapsen kotihoidosta eläkettä. Viitattu 1.1.2019, <https://www.tyoelake.fi/paljonko-saan-elaketta/sosiaalietuuksista-elaketta/>.

Työeläkelakipalvelu 2019. Eläkkeen karttuminen vanhempainpäiväraha-ajoilta. Viitattu 1.1.2019, https://www.tyoelakelakipalvelu.fi/telp-publishing/vepa/document.faces?document_id=311879.

Verohallinto 2016. Opintolainavähennys. Viitattu 27.7.2018, https://www.vero.fi/henkiloasiakkaat/omaisuus/velat_ja_korot/opintolainavahenny/.

Tässä oppaassa

Lapsen saaminen opiskeluaikana merkitsee usein muutoksia vanhempien talouteen. Menoja voi tällöin olla hankala kattaa pelkällä opintotuella. Tässä oppaassa on tarkoitus käydä läpi Kansaneläkelaitoksen myöntämät keskeiset etuudet tuoreiden korkeakouluopiskelijavanhempien näkökulmasta. Lisäksi opas tuo yleisesti esille seikkoja, jotka vaikuttavat opiskelijavanhempien talouteen. Oppaan loppuun on koottu internet-sivuja, joista voi hakea lisää tietoa aiheeseen liittyen.

Opas on suunnattu ensisijaisesti Oulun ammattikorkeakoulun opiskelijakunta OSAKOn jäsenille, mutta siitä voivat hyötyä osin myös muut korkeakouluopiskelijavanhemmat.

Kelan tarjoamat etuudet tuoreille opiskelijaperheille

Äitiysraha

Oikeus äitiysrahaan alkaa 50-30 arkipäivää ennen lapsen laskettua syntymisaikaa. Äiti voi valita itse, milloin haluaa aloittaa tänä aikana äitiysrahakautensa. Äitiysrahakauden aikana voi opiskella sekä työskennellä.

Jos äiti nostaa äitiysrahakauden aikana opintotukea, maksetaan hänelle äitiyspäivärahaa vähimmäismäärä koko kuukaudelta. Myös työskentelypäiviltä maksetaan vähimmäismäärä äitiysrahaa. Työskentely sunnuntaina tai arkipyhinä ei kuitenkaan vaikuta vanhempainrahaan. **Vähimmäispäiväraha on 2019 vuonna 27,86 € per arkipäivä.**

Jos äitiysrahaa maksetaan äidin halutessa varhennetusti eli 50-31 arkipäivää ennen laskettua syntymisaikaa, edellytetään, ettei äiti ole työssä tai opiskele päätoimisesti samanaikaisesti. Äitiysrahakausi päättyy, kun äitiysrahaa on maksettu 105 arkipäivää eli noin 4 kuukautta. Arkipäiviä ovat päivät maanantaista lauantaihin pois lukien arkipyhät.

Isyysraha

Isyysrahakauden eli niin sanotun isyysvapaan pituus on yleensä enintään 54 arkipäivää eli noin 9 viikkoa. Monikkoperheiden isille myönnetään 14.2019 alkaen isyysraha pidennettynä aina yhtä useammasta lapsesta 18 arkipäivää. Opiskelevalla isällä on myös oikeus isyysrahaan, jos hänen voidaan katsoa opintorahan saamisesta huolimatta osallistuvan lapsensa hoitoon eikä hän opiskele päätoimisesti isyysrahajakson aikana. Sivutoimiset opinnot eivät ole este isyysrahan saamiselle.

Isyysrahakaudesta isä voi käyttää yhtä aikaa äidin kanssa valintansa mukaan 1-18 arkipäivää sinä aikana, jolloin äiti saa äitiys- tai vanhempainrahaa. Loput isyysrahapäivät isä voi pitää sen jälkeen, kun vanhempainrahan saaminen on loppunut.

Isyysvapaan voi aloittaa heti lapsen synnyttyä tai sen voi halutessaan käyttää vasta äitiys- ja vanhempainrahakauden jälkeen. Isyysvapaata voi pitää kerralla tai sen voi jakaa jaksoihin. Isyysvapaasta äidin kanssa yhtäaikaisesti pidettävät 1-18 arkipäivää voidaan jakaa enintään 4 jaksoon ja vanhempainrahakauden jälkeisen isyysvapaan voi jakaa enintään 2 jaksoon.

Vanhempainraha

Vanhempainrahakauden eli vanhempainvapaan voivat käyttää molemmat vanhemmat ja se alkaa äitiysrahakauden jälkeen. Kela maksaa vanhempainvapaan ajalta vanhempainrahaa 156 arkipäivää eli noin puoli vuotta. Lapsesta yksin huolehtivalle äidille myönnetään oikeus isyysrahaa vastaaviin vanhempainpäivärahopäiviin 14.2019 alkaen.

Vanhemmat voivat sopia keskenään vapaasti vanhempainvapaan käytöstä. He voivat jakaa vanhempainrahakauden, tai vaihtoehtoisesti vanhempainvapaalle voi jäädä vain toinen vanhemmista. Vanhemmat eivät kuitenkaan voi olla yhtä aikaa vanhempainvapaalla (poikkeuksena monikkoperheet).

Äiti tai isä voivat työskennellä vanhempainvapaan aikana, mutta vanhempainraha maksetaan tällöin työskentelypäiviltä vähimmäismääräisenä. Työskentely sunnuntaina tai arkipyhinä ei kuitenkaan vaikuta vanhempainrahaan. Jos vanhempainrahaa saava opiskelee päätoimisesti ja saa opintotukea, maksetaan vanhempainraha hänelle vähimmäismääräisenä opintotuen lisäksi. Jos vanhempi ei nosta opintotukea, hänelle maksetaan vanhempainraha tavalliseen tapaan täysimääräisenä.

Lapsilisä

Alle 17-vuotiaan lapsen elatusta varten maksetaan lapsilisää. Lapsilisää maksetaan porrastetusti lapsiluvun mukaan. Esimerkiksi 1. lapsesta maksetaan lapsilisää 94,88 € kuukaudessa, 2. lapsesta 104,84 € ja 3. lapsesta 133,79 € jne.

Yksinhuoltaja on oikeutettu lapsilisän yksinhuoltajakorotukseen, joka on 53,30 € kuukaudessa jokaisesta lapsesta, josta maksetaan lapsilisää. Yhteishuoltajuus ei estä yksinhuoltajakorotusta.

Kotihoidon tuki

Kotihoidon tuke voi saada silloin, kun alle 3-vuotiaista lasta hoidetaan kotona. Kotihoidon tuki koostuu hoitorahasta, hoitolisästä sekä mahdollisesta kuntalisästä kotikunnasta riippuen. Oulussa kuntalisä eli niin sanottu Oululisä on 2019 vuonna 80 € kuukaudessa.

Hoitorahan määrään eivät vaikuta perheen tulot ja sitä maksetaan jokaisesta tukeen oikeutetusta lapsesta erikseen. Hoitorahan määrä kuukaudessa on vuonna yhdestä alle 3-vuotiaasta 338,34 € ja muista perheen alle 3-vuotiaista lapsista 101,29 € per lapsi. Yli 3-vuotiaista, mutta alle kouluikäisistä lapsista hoitorahan määrä kuukaudessa on 65,09 € per lapsi.

Hoitolisä on puolestaan tulosidonnainen ja siihen vaikuttaa perheen koko ja bruttotulot. Hoitolisän enimmäismäärä vuonna on 181,07 € kuukaudelta ja sitä maksetaan vain yhdestä lapsesta.

Opintotuki ja opintotuen huoltajakorotus

Täysi-ikäisen korkeakouluopiskelijan, jolla on huolettavanaan alaikäisiä lapsia, opintotuki koostuu pääsääntöisesti opintorahasta (250,28 € kuukaudessa) ja siihen kuuluvasta huoltajakorotuksesta (75 € kuukaudessa) sekä mahdollisesta opintolainan valtiontakauksesta (650 € kuukaudessa).

Opintorahan kokonaismäärä kuukaudessa on siis perheellisellä opiskelijalle yhteensä 325,28 € sitä seuraavan kuukauden alusta, jonka kuluessa opiskelijasta on tullut alaikäisen lapsen huoltaja.

Huoltajakorotus on aina huoltajakohtainen, jolloin sen voi saada molemmat lasta huoltavat vanhemmat yhtäaikaa. Lasten lukumäärä ja se, kenen luona lapsi asuu, eivät vaikuta huoltajakorotukseen.

Äitiysavustus

Äitiysavustus voidaan suorittaa joko äitiyspakkauksena tai rahasummana. Äitiysavustuksen veroton rahasumma yhdestä lapsesta on 170 €. Monikkoperheet saavat moninkertaisen äitiysavustuksen eli esimerkiksi kaksoista saa kolme äitiysavustusta ja kolmista kuusi avustusta.

Muut mahdolliset opiskelijaperheiden etuudet

Joustava ja osittainen hoitoraha

Perheelliset opiskelijat, joilla on opintojen lisäksi voimassa oleva työ- tai virkasuhde, voivat mahdollisesti saada Kelan myöntämää joustavaa tai osittaista hoitorahaa.

Jos opiskeleva vanhempi tekee töitä enintään 30 tuntia viikossa tai vähemmän ja hoitaa alle 3-vuotiasta lasta lopun aikaa kotona, voi hän saada Kansaneläkelaitoksen maksamaa joustavaa hoitorahaa. Joustava hoitoraha on porrastettu kahteen ryhmään vanhempien työajan mukaan. Joustava hoitoraha on 241,19 € kuukaudessa, jos vanhemman työaika on enintään 22,5 tuntia viikossa tai enintään 60 % normaalista kokopäivätyön työajasta. Jos vanhemman työaika on yli 22,5 tuntia, mutta enintään 30 tuntia viikossa tai yli 60 %, mutta enintään 80 % normaalista kokopäivätyön työajasta joustavan hoitorahan määrä on 160,80 € kuukaudessa.

Osittaista hoitorahaa voi puolestaan saada Kalalta, jos vanhempi tekee töitä enintään 30 tuntia viikossa lapsen hoidon vuoksi. Tätä tukea maksetaan 1. ja 2. luokalla olevasta lapsesta. Osittaista hoitorahaa maksetaan kerralla vain yhdestä lapsesta, vaikka perheessä olisi useampi tukeen oikeutettu lapsi. Tuki maksetaan jälkikäteen kuukauden viimeisenä pankkipäivänä ja se on veronalaista tuloa. Osittainen hoitoraha on 96,89 € kuukaudessa vuonna 2019.

Toimeentulotuki

Kansaneläkelaitoksen myöntämää perustoimeentulotukea voi saada perhe, jonka tulot ja varat eivät riitä välttämättömiin jokapäiväisiin menoihin. Opintotuki on kuitenkin opiskelijan ensisijainen toimeentulon turva. Opiskelijan on siis ensin haettava opintorahaa, yleistä asumislisää ja opintolainan valtion takausta. Perheellisesti opiskelijalla saattaa olla oikeus perustoimeentulotukeen erityisesti silloin, jos hän ei voi saada opintotukea.

Yleinen asumistuki

Perheelliset opiskelijat kuuluvat yleisen asumistuen piiriin ja tukea voidaan maksaa pienituloiselle ruokakunnalle. Asumistuki ei vaikuta opintotuen saamiseen, eikä sitä huomioida tulona opintotuesta.

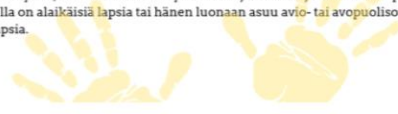
Elatustuki

Vanhempien erossa alle 18-vuotiaat lapset jäävät usein toiselle vanhemmista. Tällöin etävanhempi maksaa lapsesta elatusapua. Häntä kutsutaan elatusvelvolliseksi. Vanhemmat sopivat erotessaan elatusavusta kunnan sosiaalihuollon vahvistamalla sopimuksella, jonka tekee yleensä lastenvalvoja.

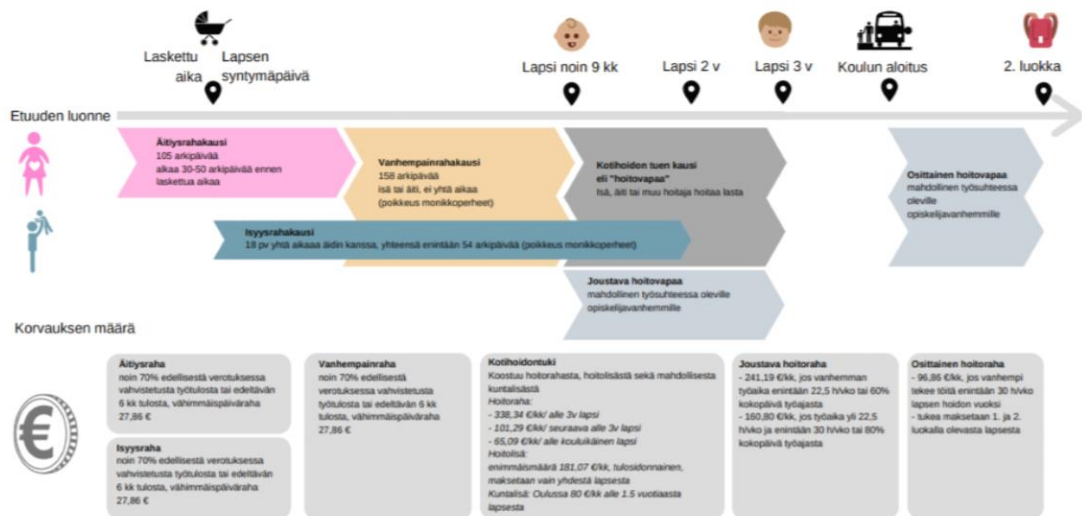
Kela voi maksaa elatustukea lähivanhemmalle silloin, jos elatusapu jää liian pieneksi tai elatusvelvollinen ei pysty maksamaan sitä taloudellisen tilanteensa vuoksi. Elatustukea voidaan maksaa myös, jos elatusvelvollista vanhempaa ei ole. Tuki maksetaan täysimääräisenä tai vähennettynä. Täysi elatustuki on 2019 vuonna 158,74 € kuukaudessa. Kela maksaa elatusapua vähennettynä, jos elatusapu on vahvistettu täyttä elatustukea pienemmäksi elatusvelvollisen taloudellisen tilanteen takia.

Opintolainan korkoavustus

Perheellinen korkeakouluopiskelija, joka on esimerkiksi hoitamassa vasta syntynyttä lasta kotonaan ja tästä syystä ei nosta opintotukea esimerkiksi yhden lukuvuoden ajalta, voi olla tilanteessa, jossa mahdollisen opintolainan korkoja aletaan periä niin sanotusti kesken opintojen. Tällöin opiskelija voi hakea korkoavustusta, jos tuen myöntämisen ehdot täyttyvät. Korkoavustuksen saaminen edellyttää, että tulot eivät saa ylittää tulorajaa. Tuloraja on korkeampi, jos velallisella on alaikäisiä lapsia tai hänen luonaan asuu avio- tai avopuolison alaikäisiä lapsia.

Opiskelijaperheiden perhevapaakorvaukset 2019

Yleistä lapsen saannin vaikutuksesta korkeakouluopintoihin ja talouteen

Opinto-oikeuden kuluminen vanhempainpäivärahakausilla

Yleisesti ottaen opintojen suorittamisaikaan ei lasketa poissaoloa, joka johtuu äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan pitämisestä. Vanhemmalla on tämän lisäksi oikeus ilmoittautua mistä syystä tahansa, esimerkiksi lasten kotihoidon takia, poissaolevaksi opiskelijaksi kahden lukuvuoden ajaksi, jos hänet on hyväksytty opiskelijaksi ennen kevättä 2015. Kevään 2015 tai sen jälkeen opiskelijaksi hyväksytty voi ilmoittautua poissaolevaksi yhteensä kahden lukukauden ajaksi. Heille ensimmäisen lukuvuoden poissaolo on mahdollista vain asevelvollisuuden, siviilipalveluksen, naisten vapaaehtoisen asepalveluksen, äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan, sairauden tai vammaan vuoksi.

Opiskelu-oikeuden jatkamista voidaan harkita, jos opintojen viivästyminen on aiheutunut hyväksyttävästä syystä. Keväällä 2015 tai sen jälkeen opiskelijaksi hyväksytyillä opiskelijoilla huomioidaan opintojen viivästyminen osa-aikaisen opiskelun vuoksi esimerkiksi äitiys-, isyys- tai vanhempainvapaan aikana. Tällöin opiskelija on ollut läsnä oleva, eikä ole käyttänyt poissaolo-oikeuttaan.

Vaikutus opintolainavähennykseen ja -hyvitykseen

Jos korkeakouluopiskelija on nostanut opintolainaa korkeakoulututkinto-opintojensa aikana ja suorittanut tutkinnon tietyssä määräajassa, voi hän saada opintolainavähennyksen tai opintolainahyvityksen riippuen siitä, milloin hän on ensimmäiset korkeakouluopintonsa aloittanut.

Yllä mainittua määräaika voidaan kuitenkin pidentää, jos opinnot ovat hidastuneet hyväksyttävästä syystä. Hyväksyttävä syy on esimerkiksi oman lapsen hoitaminen, jos on saanut äitiys- isyys- tai vanhempainrahaa. Tällöin etuuden maksukauden pitää kestää yhtäjaksoisesti vähintään yhden kuukauden opintolainavähennykseen oikeuttavana suorittamisaikana. Yhden lukukauden aikana vähintään yhden kuukauden kestänyt etuuden maksukausi pidentää määräaika 0,5 lukuvuodella. Lukukaudet ovat 1.1.–31.7. tai 1.8.–31.12.

Opintotuen tulovalvonta ja sosiaalietuuksien verotus

Tuoreiden opiskelijavanhempien on hyvä huomioida, että opintotuen tulovalvonnassa veronalaiset lapsiperheiden etuudet huomioidaan myös tulona. Näitä veronalaisia sosiaalietuuksia ovat vanhempainpäivärahat, erityishoitoraha, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki sekä osittainen ja joustava hoitoraha.

Vaikka tuet ovat usein pienempiä kuin palkka, ei ennakonpidätysprosentti välttämättä pienene. Tämä johtuu siitä, että tuista ei tehdä verotuksessa samoja vähennyksiä kuin palkkatulosta. Päivärahoissa, kuten äitiys-, erityisäitiys-, vanhempain- ja isyyspäivärahoissa ennakonpidätys toimitetaan yleensä palkan veroprosentin mukaan. Jos palkan veroprosentti on alle 25 %, vanhempainpäivärahoja verotetaan aina 25 %:n mukaan, ellei tuen saaja hae itse muutosverokorttia.

Eläkkeen karttuminen vanhempainpäivärahakausilta

Eläkettä kertyy vanhempainvapaiden sosiaalietuuksista, kuten äitiys-, erityisäitiys-, isyys- ja vanhempainrahakausista. Myös kotihoidon tuen ajalta kertyy eläkettä. Edellytyksenä on, että ennen eläkkeelle jäämistä työansioita työuran aikana on kertynyt vähintään 17 807,01 € (vuoden 2019 tasossa). Etuuden perusteena on aina vähintään 741,96 € kuukausiansio.

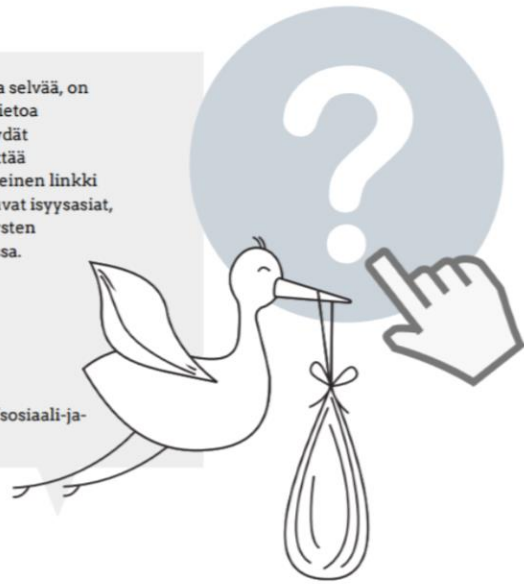
Onnea tuleville vanhemmille!

Jos jokin jäi mietityttämään tai haluat ottaa asioista tarkempaa selvää, on alle koottu hyödyllisiä linkkejä aiheeseen liittyen. Parhaiten tietoa lapsiperheiden etuuksista löydät Kelan nettisivuilta. Sieltä löydät esimerkiksi paljon erilaisia laskureita, joiden avulla voit selvittää tarkemman arvion Kelan maksaman etuuden määrästä. Viimeinen linkki johdattaa Oulun perheoikeudellisiin palveluihin, joihin kuuluvat isyysasiat, elatus-, huolto- ja tapaamissopimusasiat sekä olosuhdeselvitysten laatiminen tuomioistuimelle lasten huolto- ja tapaamisriidoissa.

Kelan sivut lapsiperheille: <https://www.kela.fi/lapsiperheet>

Kelan laskurit: <https://www.kela.fi/laskurit>

Oulun perheoikeudelliset palvelut: <https://www.ouka.fi/oulu/sosiaali-ja-perhepalvelut/perheoikeudelliset-palvelut>

Oppaan laatija: Erja Alalauri